

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

**PROBLEMATIKA INTEGRACE DĚTÍ AZYLANTŮ
A IMIGRANTŮ ŽIJÍCÍCH V ČR**

Diplomová práce

Jméno autora: Jana Hodoušová

Jméno vedoucího práce: Mgr. et Mgr. Jitka Vacková, Ph.D.

23. 5. 2011

Abstract

“The issue of integration of children of asylum seekers and immigrants living in the Czech Republic” is the theme of the thesis. I have chosen the topic because I find it very interesting and an up-to-day subject which is in the way of all citizens of the Czech Republic.

I have focused the theoretical part on clarifying some concepts, such as: asylum seeker, immigrant, foreigner, refugee, unaccompanied minors, integration and other ones.

The aim of the thesis is to find out obstacles for the integration of children of asylum seekers and immigrants living in the Czech Republic.

For the implementation of the research part of the thesis, I have chosen the qualitative type of research - the method of interview - the technique of interview. A sociometric test has been chosen as a complementary method. The research was conducted in Permon, a facility for foreign children, from January 2011 to March 2011. The Research Group No 1 consisted of ten immigrant children from 7 to 18 years old (in case of students their age could be 21 years at the utmost). The research of asylum seeking children was not enabled. The facility is obliged to protect the children and does not provide any information about them.

I have processed the results through the form of case studies. For the purpose of the research implementation, I have divided the integration into five areas (language, culture, housing, social relations and needs). A questionnaire designed by PhDr. Kovařík and Prof. Dunovský was another independent part of my research. In the area of language, it came in sight that most immigrant children communicate in Czech language which they learned from their parents or, and it is very rare, in detention facilities for foreigners. The most frequent problem in this area is writing (spelling). In the area of culture, it came in sight that despite the possibility to observe customs of their original countries, very few respondents cherish them here in the Czech Republic. Customs and traditions differ from country to country, but it does not hinder the integration of children of immigrants. As for the area of housing, all respondents are living in the facility for children – immigrants. They travel home, if there is the home,

only at weekends or according to capability of their parents. All but two respondents are happy at home. In the area of social relations, it came in sight that if respondents need any help, they mostly approach teachers and educators but also friends and parents. In the last area, the area of needs, it came in sight that the most frequent need is to be with their families and then the need for greater freedom.

The additional questionnaire for children revealed that what respondents are the most worried about is that they will not see their families any more. On the other hand, weekends spent with their families and leaving the facility are the two things that they are looking forward to the most. It is possible to say that respondents feel that the facility is a barrier which prevents them from integration into mainstream society and deprives them from their freedom. The sociometric test was performed in one secondary school and in one primary school in the town of Písek in February and March 2011. The Research Group No 2 consisted of students of different grades and age (7-17 years old) including foreigners. The test was performed in five classes. The test results showed that foreign children have no problem with their integration. Based on the results of the sociometric test, it is possible to take the assumption that the origin of children is not an obstacle in communication with other children. This assumption can be a basis for more extensive research.

It is possible to use the thesis as a basis for any quantitative research. What is more, the thesis can serve the general public to increase their awareness of this issue.

Abstrakt

Tématem této diplomové práce je „Problematika integrace dětí azylantů a imigrantů žijících v ČR.“ Zvolila jsem si toto téma, protože si myslím, že je velmi zajímavé a zároveň aktuální a týká se všech občanů České republiky.

V teoretické části jsem se zaměřila na objasnění pojmů, jako je azylant, imigrant, cizinec, uprchlík, nezletilý bez doprovodu, integrace a další.

Cílem práce je zjistit překážky bránící integraci dětí azylantů a imigrantů žijících v České republice.

Pro realizaci výzkumné části práce jsem zvolila kvalitativní typ výzkumu, metodu dotazování, techniku rozhovor. Jako doplňkovou metodu jsem zvolila sociometrický test. Výzkum probíhal v zařízení pro děti cizince – Permon, v období od ledna do března 2011. Výzkumný soubor č. 1 tvořily děti imigranti ve věku 7-18 let (max. 21 let u studujících), kterých bylo 10. S dětmi azylanty výzkum umožněn nebyl. Zařízení je povinno tyto děti chránit a neposkytuje o nich žádné informace.

Výsledky jsem zpracovala formou případových studií. Integraci jsem si pro potřeby realizace výzkumu rozdělila do pěti oblastí (jazyk, kultura, bydlení, sociální vztahy, potřeby). Další samostatnou oblast tvořil doplňující dotazník, který navrhl doc. PhDr. Kovařík a Prof. Dunovský. V oblasti jazyka se ukázalo, že děti imigranti komunikují převážně českým jazykem, který se naučily od svých rodičů, výjimečně v zařízení pro zajištění cizinců. Nejčastějším problémem v této oblasti je psaní (pravopis). V oblasti kultury se ukázalo, že málokterý respondent dodržuje v České republice zvyky z původní země, i když tu možnost má. Zvyky a tradice jsou v každé zemi odlišné, ale ani to není překážkou v integraci dětí imigrantů. Pokud jde o oblast bydlení, tak všichni respondenti bydlí v zařízení pro děti – cizince. Domů, pokud domov mají, jezdí pouze na víkendy nebo dle možností rodičů. Až na dva respondenty se všem doma líbí. V oblasti sociálních vztahů se ukázalo, že pokud respondenti potřebují s něčím pomoci, např. s učením, které je nejčastějším problémem, obrazejí se převážně na učitele a vychovatele, ale také na kamarády a rodiče. V poslední oblasti,

a to oblasti potřeb, se ukázalo, že nejčastější potřebou je být s rodinou a potřeba získat větší volnost.

Z doplňujícího dotazníku pro děti vyplynulo, že respondenti mají největší strach z toho, že už nikdy neuvidí svou rodinu, naopak se nejvíce těší na víkendy strávené s rodinou a na odchod ze zařízení. Je možné uvést, že respondenti berou zařízení jako bariéru, která jim brání v jejich integraci do většinové společnosti a bere jim jejich volnost. Sociometrický test byl realizován na jedné střední škole a na jedné základní škole ve městě Písek, v období od února do března 2011. Výzkumný soubor č. 2 tvořili studenti tříd různého stupně, ve věku 7-18 let (včetně cizinců). Celkem byl realizován v pěti třídách. Výsledky ukázaly, že děti cizinci s integrací žádný problém nemají. Na základě výsledků sociometrického testu lze uvést předpoklad, že původ dětí není překážkou v komunikaci s ostatními. Tento předpoklad může být základem pro rozsáhlejší výzkum.

Uvedenou diplomovou práci je možné využít jako podklad pro případný kvantitativní výzkum, ale může posloužit i široké veřejnosti ke zvýšení informovanosti o této problematice.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci na téma *Problematika integrace dětí azylantů a imigrantů žijících v ČR* vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne .....

.....

podpis

Poděkování:

Děkuji tímto vedoucí diplomové práce, paní Mgr. et Mgr. Jitce Vackové, Ph.D., za odborné vedení práce, cenné rady, ochotu a čas, který mi věnovala. Také děkuji pracovníkům zařízení za umožnění realizace výzkumu a respondentům, se kterými byly vedeny rozhovory, za jejich ochotu.

Obsah

Úvod	10
1. Současný stav	11
1.1 Základní pojmy	11
1.2 Legislativa	13
1.2.1 Mezinárodní dokumenty	13
1.2.2 Národní dokumenty	14
1.3 Menšiny v ČR	17
1.4 Migrace	20
1.4.1 Následky migrace	22
1.4.2 Přejídný a trvalý pobyt cizince	22
1.4.3 Migrační manifest	23
1.5 Azylová politika	23
1.5.1 Mezinárodní ochrana a její typy	24
1.5.2 Azyl z humanitárního důvodu	27
1.6 Integrace	28
1.7 Státní integrační program	29
1.7.1 Český jazyk	30
1.7.2 Bydlení	30
1.7.3 Práce	31
1.8 Statistické údaje	32
1.8.1 Počty cizinců v ČR	32
1.8.2 Počty cizinců na školách	36
1.9 Sociální práce s cizinci	37
1.10 Integrace cizinců na školách	39
1.10.1 Interkulturní vzdělávání	39
1.10.2 Práce s dětmi cizinci	40
1.11 Nezletilí bez doprovodu	41
1.12 Zařízení pro cizince	43

1.12.1 Zařízení pro zajištění cizinců	44
1.12.2 Zařízení pro děti – cizince	44
2. Cíl práce a hypotézy	47
3. Metodika výzkumu	48
3.1 Použitá metoda	48
3.2 Charakteristika výzkumného souboru	48
4. Výsledky	50
4.1 Vyhodnocení odpovědí dětí - imigrantů	50
4.2 Vyhodnocení sociometrických testů	65
5. Diskuse	70
6. Závěr	75
7. Seznam použité literatury	77
8. Klíčová slova	84
9. Přílohy	85

Úvod

Tématem této diplomové práce je „Problematika integrace dětí azylantů a imigrantů žijících v ČR.“ Azylantů a imigrantů je v České republice velmi mnoho a jejich integrace mezi většinovou společností je důležitá a žádoucí.

Zvolila jsem si toto téma, protože si myslím, že je velmi zajímavé a zároveň aktuální a týká se všech občanů České republiky. Všude kolem nás se vyskytují cizinci a záleží jen na nás, jak se k tomu postavíme a jak je mezi sebe začleníme. Ať už do ČR přijdou cizinci za lepšími podmínkami, kvůli pronásledování v zemi původu či z jiných důvodů, měli by v nové zemi najít lepší podmínky pro nový život a společnost by se jim měla snažit pomoci.

Myslím, že není od věci vědět o překážkách, které brání integraci cizinců a jejich dětí do většinové společnosti a snažit se je odstranit. Aby společnost s několika národnostmi fungovala, je důležité respektovat se navzájem. Tato problematika je velice rozšířená, každý z nás má s cizinci jisté zkušenosti, jak pozitivní, tak negativní. Jen málokdo se dokáže vcítit do pocitů nově příchozího cizince, který zde hledá svůj nový domov. Je to těžké nejen pro dospělé ale hlavně pro jejich děti, které si velmi těžko zvykají na nové prostředí.

Mnoho výzkumů již bylo zaměřeno na integraci azylantů a imigrantů, jen málo z nich však zkoumalo tuto problematiku z pohledu jejich dětí.

Integraci dětí - azylantů a imigrantů jsem zkoumala jak z pohledu těchto dětí ve věku 7-18 let (max. 21 let u studujících), tak z pohledu dětí většinové společnosti stejného věkového rozpětí.

V teoretické části jsem se zaměřila na objasnění pojmů, jako je azylant, imigrant, cizinec, uprchlík, nezletilý bez doprovodu, integrace apod.

V praktické části jsem si jako cíl výzkumu stanovila zjistit, jaké jsou překážky v integraci dětí - azylantů a imigrantů. To jsem realizovala pouze s dětmi - imigranty. S dětmi - azylanty mi výzkum nebyl umožněn, z důvodu ochrany těchto dětí. Dále jsem zkoumala integraci těchto dětí z pohledu dětí z většinové společnosti.

1 Současný stav

1.1 Základní pojmy

Dítě/nezletilý

Dle Matouška (2003), je dítě nedospělá osoba, podle některých v ČR platných právních norem jde o člověka mladšího 15 let, podle jiných norem je to člověk, který je mladší než 18 let. Dále dle Matouška (2003) občanský zákoník uvádí, že způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti vzniká narozením, to se vztahuje i na počaté dítě, pakliže se narodí živé.

Nezletilý bez doprovodu

Dle Khollové, et al. (2010), je nezletilý bez doprovodu osoba mladší 18 let, která do České republiky přicestovala bez doprovodu osob, které by za ní zodpovídaly, ať už jde o rodiče nebo jiné dospělé osoby.

Imigrant

Dle Mojžíšové (2008), je imigrant cizinec, který v České republice žije legálně, minimálně po dobu jednoho roku (tzn. jedná se o cizince, kterému byl udělen trvalý pobyt nebo přechodný pobyt na dlouhodobé vízum nebo povolení k dlouhodobému pobytu).

Azylant

Dle Matouška (2003), jde o cizince, kterému byl udělen azyl, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu. Jak uvádí Khollová, et al. (2010), azylant v České republice pobývá na základě trvalého pobytu a má, až na výjimku volebního práva, stejná práva jako čeští občané.

Žadatel o azyl (žadatel o mezinárodní ochranu)

UNHCR (2001-2009) uvádí, že žadatel o azyl je ten, kdo žádá o ochranu z důvodu pronásledování nebo strachu z pronásledování. Dle Mojžíšové (2008), jde o cizince, který projevil úmysl požádat o azyl, z čehož je zřejmé, že v České republice hledá ochranu.

Cizinec

Dle Hoskovcové (2009), je cizincem v ČR každá fyzická osoba, která nemá české státní občanství. Matoušek (2003) uvádí, že cizincem je také člověk, který pochází odjinud nebo patří k jiné kultuře. Jelloun (2004) uvádí, že slovo cizinec označuje člověka, který není z rodiny, který nepatří ke klanu nebo kmenu.

Menšina (minorita)

Dle Žilové (2005), jde o skupinu lidí, která má společné sociálně-demografické znaky a svým počtem se odlišuje od většinové společnosti.

Uprchlík

Dle Matouška (2003), je uprchlíkem osoba, která se nachází mimo svou vlast, nemůže, nebo se do ní nechce vrátit a vyžaduje zvláštní ochranu. Dle UNHCR (2001-2009), jde o osobu, která se nachází mimo svou vlast a má obavy z pronásledování, z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určité společenské skupině nebo i z politických důvodů.

Integrace

Dle Matouška (2003), je integrace snaha o začleňování lidí do společnosti, včetně pracovního začlenění. Dále Matoušek (2003) uvádí, že jde o osoby sociálně nebo zdravotně znevýhodněné.

1.2 Legislativa

1.2.1 Mezinárodní dokumenty

Mezinárodní pakt o ochraně občanských a politických práv

Dle Budilové, Hirta (2005), jde o mezinárodněprávní dokument přijatý Valným shromážděním OSN v roce 1966, který je v České republice bezprostředně závazný a má přednost před zákonem.

Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace

Brnula (2008) uvádí, že Úmluva byla přijata v roce 1965 Valným shromážděním OSN. Dle Budilové, Hirta (2005), je v České republice Úmluva bezprostředně závazná a má přednost před zákonem. Dále Budilová, Hirt (2005) uvádějí, že Úmluva obsahuje v článku jednu definici pojmu rasová diskriminace a zavazuje signatářské státy k přijetí opatření k jejímu potlačování.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Dle Budilové, Hirta (2005), zaručuje Evropská úmluva základní lidská práva, jako např. právo menšin jednat v úředním styku v jejich jazyce, právo každého na tlumočníka. Budilová, Hirt (2005) také uvádějí, že Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod byla podepsána v roce 1950, v platnost vstoupila v září roku 1953 a Českou republikou byla přijata 18. března 1992.

Všeobecná deklarace lidských práv

Jak uvádí Brnula (2008), jde o Deklaraci, která upravuje občanská, politická, sociální a kulturní práva, a která byla přijata Valným shromážděním OSN 10. prosince 1948. Dle Čepelky, Šturmy, Bílkové, et al. (2006), má každý dle Všeobecné deklarace právo na vyhledání útočiště, pokud je pronásledován.

Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin

Dle Budilové, Hirta (2005), je Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin považována za klíčový dokument v oblasti garance práv národnostních menšin. Úmluva byla podepsána v roce 1995, pro Českou republiku vstoupila v platnost 1. 4. 1998. Dále Budilová, Hirt (2005) uvádějí, že státy, které přijaly Rámcovou úmluvu, se mimo jiné zavazují např.:

- podporovat podmínky zajišťující ochranu a rozvoj kultury a zajistit ochranu národnostních menšin, jejich jazyka, vyznání a tradic,
- zajistit příslušníkům národnostních menšin svobodu shromažďovací, sdružovací, svobodu slova a vyznání,
- umožnit užívání menšinových jazyků v soukromí i na veřejnosti i v úředním styku.

Mezinárodní úmluva o ekonomických, sociálních a kulturních právech

Brnula (2008) uvádí, že Úmluva byla přijata v roce 1966.

Mezinárodní úmluva o občanských a politických právech

Brnula (2008) uvádí, že Úmluva byla přijata v roce 1981.

1.2.2 Národní dokumenty

Listina základních práv a svobod

Dle Budilové, Hirta (2005), zaručuje Listina základní práva a svobody všem, nezáleží na pohlaví, rase, barvě pleti, jazyku, náboženství apod. Zakazuje diskriminaci z národnostních, rasových, etnických a jiných důvodů.

Trestní právo ČR

Dle Budilové, Hirta (2005), chrání trestní zákon práva související s národností nebo příslušností k určité rase, definuje jako trestní čin veřejné hanobení národa, jeho jazyka nebo některé rasy, také jako trestný čin uvádí veřejné podněcování k nenávisti k některému národu nebo rase a omezování svobody vyznání.

Úmluva o právním postavení uprchlíků

Jak uvádí Molek (2010), Úmluva byla přijata v roce 1951. Můžeme v ní nalézt definici uprchlíka, která byla při jednání pro OSN a k tomu určené výbory velkým oříškem. Dle Krchové, Víznerové (2008), přijala Úmluvu Česká republika roku 1993. Československá republika se k této dohodě přihlásila v roce 1990. Úmluva o právním postavení uprchlíků (nebo také Ženevská konvence, Ženevská úmluva) je klíčovým dokumentem. Hoskovcová (2009) zmiňuje, že Úmluvu podepsalo 131 států. Mezi státy, které úmluvu nepodepsaly, patří např. Bangladéš, Indie, Indonésie, Pákistán nebo Thajsko. Z arabských zemí jde o Irák, Kuvajt, Spojené arabské emiráty a další. Dle Molka (2010), byla historická podmíněnost definice zmírněna Protokolem, který vznikl v roce 1967 v New Yorku.

Z. č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců

„Tento zákon upravuje:

- vstup a pobyt cizince na území České republiky za účelem poskytnutí dočasné ochrany
- řízení o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území a řízení o odnětí oprávnění
- právní status cizince, který žádá o udělení oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany, a cizince, kterému bylo oprávnění k pobytu uděleno“ (Vlčková, 2003, s. 45).

Dle Vlčkové (2003), poskytne Česká republika dočasnou ochranu cizincům, pokud v zemi cizince hrozí nebo již nastala živelná pohroma, ozbrojený konflikt, občanská válka, nebo soustavné či hromadné porušování lidských práv, nebo hromadné pronásledování.

Z. č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin

Dle Budilové, Hirta (2005), upravuje zákon tato práva:

- p. na sdružování příslušníků národnostní menšiny
- p. na užívání jména a příjmení v jazyce národnostní menšiny
- p. na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku, před soudy, ve věcech volebních

p. na vzdělání v jazyce národnostní menšiny.

Z. č. 325/1999 Sb., o azylu

Krehová, Viznerová (2008) uvádějí, že zákon je platný od 1. 1. 2000 a je neustále novelizován. Tento zákon upravuje azylovou problematiku v ČR, především vstup a pobyt cizince žádajícího Českou republiku o ochranu, průběh azylového řízení, práva a povinnosti žadatelů o udělení mezinárodní ochrany a azylantů. Dle Hoskovcové (2009), je právo na azyl zakotveno v listině základních práv a svobod na rozdíl od povinnosti poskytnout azyl. Ta není zakotvena nikde.

Z. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců

„Zákon o pobytu cizinců stanovuje podmínky vstupu cizince na území České republiky, jeho pobytu na území a vycestování z území a vymezuje působnost Policie České republiky, Ministerstva vnitra a Ministerstva zahraničních věcí v této oblasti státní správy“ (Vlčková, 2003, s. 87). Dle Ministerstva vnitra (2003-2011 b.), zákon nezahrnuje cizince, který zažádal o mezinárodní ochranu, nebo už jí získal a cizince, který zažádal o doplňkovou ochranu nebo už ji také má. Také pod zákon nespadá cizinec žádající o oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany, nebo cizinec, který má již toto oprávnění udělené a na jeho základě pobývá na území.

Z. č. 561/2004 Sb. školský zákon

Jak uvádí Ministerstvo vnitra (2003-2011 b.), zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních. Nalezneme v něm mimo jiné podmínky vzdělávání, výchovy, práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání apod. Vzdělávání je založeno na rovném přístupu ke vzdělání bez jakékoli diskriminace, zohledňuje vzdělávací potřeby jednotlivce, je založeno na vzájemné úctě a respektu všech účastníků vzdělávání. Každý má možnost vzdělávat se během celého života.

1.3 Menšiny v ČR

Dle Navrátila (2003), se menšinami rozumí národnostní, etnické nebo rasové skupiny. „Česká republika patří mezi státy, kde tradiční národnostní menšiny tvoří zhruba 5% obyvatelstva“ (Šišková, 2008, s. 88). Kajanová, Urban, Davidová (2009) uvádějí, že národnostní menšina je společenství občanů České republiky, kteří se nějakým způsobem liší od ostatních a to např. etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi. Matoušek, Kroftová (2003) zmiňují, že etnické menšiny můžeme najít téměř ve všech zemích. Etnické menšiny mají jiné kulturní zvyky, preferují jiné hodnoty, jiný životní styl. Žijí odděleny od většinové společnosti bariérami horšího společenského postavení, zvláštních čtvrtí nebo oblastí, profesemi s nízkou prestiží. Velkou bariérou je nízká ochota příslušníků většiny vdávat se (ženit se) za lidi z menšinové společnosti. Členové menšiny mají téměř vždy nižší vzdělání, nižší příjmy, horší bydlení, horší zdravotní stav apod. Dle Mareše (1999), shledává většinová společnost soužití s minoritou za obtížné a rizikové. Jejich kulturní a jazykové odlišnosti je vylučují z účasti na běžném životě společnosti.

Harasimowicz (2008) uvádí, že málokdo tuší, že i po vstupu České republiky do Evropské unie musí cizinci pocházející z členských států EU čelit mnoha problémům, které se týkají jejich právního státu, jakožto cizích státních příslušníků žijících v ČR. Je důležité o těchto problémech informovat veřejnost. Jak zmiňuje Kovaleva (2006), je 20. červen den, který Valné shromáždění OSN schválilo jako Světový den uprchlíků. Každý z nás je ve své podstatě příslušníkem nějaké menšiny, každý z nás je odlišný. Člověk se stává příslušníkem menšiny bez svého rozhodnutí.

Vybrané menšiny v ČR v současné době

- **Slováci**

Dle Jirasové, Pospíšila, Sulitky (2008), se Slováci, žijící v českých zemích stali po vzniku samostatné České republiky 1. 1. 1993 národnostní menšinou. Kajanová, Urban, Davidová (2009) uvádějí, že slovenská menšina je nejpočetnější menšinou v ČR. V ČR působí 11 občanských sdružení slovenské

menšiny, která se snaží o prezentaci hodnot slovenské kultury a emancipaci slovenské menšiny.

- **Maďaři**

Dle Jirasové, Pospíšila, Sulitky (2008), patří maďarská národnostní menšina v ČR k novodobým alochtonním minoritám. Příchod Maďarů do českých zemí je patrný teprve od vzniku ČSR v roce 1918. Výrazný příliv Maďarů do českých zemí lze sledovat zvláště po druhé světové válce.

- **Ukrajinci**

Jak uvádí Jirasová, Pospíšil, Sulitka (2008), patří Ukrajinci v českých zemích k alochtonnímu obyvatelstvu. Dle Kajanové, Urbana, Davidové (2009), migrují Ukrajinci nejčastěji z ekonomických důvodů. Přestože zaměstnanost je celkem vysoká, více než třetina obyvatel žije pod hranicí chudoby. Ukrajínští migranti patří mezi největší pracující skupinu v ČR. Jak zmiňuje Budilová, Hirt (2005), Ukrajince nejčastěji potkáte v Praze a velkých městech. Statistiky uvádějí, že k 1. 12. 2004 pobývalo v ČR 13 262 ukrajinských občanů na základě povolení k trvalému pobytu.

- **Číňané**

Dle Budilové, Hirta (2005), je pro řadu Číňanů ČR jen přestupní stanicí, většinou pokračují dále do západní Evropy. Řada osob z Číny migrujících nelegálně, využívá služeb převaděčů, kterým za služby platí nemalé peníze. Nejčastější příčinou migrace Číňanů jsou ekonomické důvody. Většina Číňanů, která žije v ČR, se soustřeďuje v Praze a Středočeském kraji. „K 31. 12. 2004 pobývalo v ČR na základě povolení k trvalému pobytu 1080 Číňanů“ (Budilová, Hirt, 2005, s. 59).

- **Rusové**

Jak uvádí Kajanová, Urban, Davidová (2009), důvodem příchodu Rusů na území ČR byl ve dvacátých letech 20. století komunistický puč v Rusku. Druhou vlnu tvořily manželky českých studentů. Ta přišla o několik let později. Třetí a zároveň poslední vlna se zde objevila po rozpadu SSSR. Rusové se vyskytují po celé ČR, větší počet se však soustřeďuje v Praze, Karlových

Varech, Brně a dalších větších městech. Dle Cílkové, Schonerové (2007), je důvodem stěhování Rusů do ČR převážně vysoká nezaměstnanost a rostoucí chudoba jejich společnosti.

- **Vietnamci**

Kajanová, Urban, Davidová (2009) uvádějí, že migrace Vietnamců do ČR je spojena s dvěma velkými vlnami. První vlna přišla v 60. letech, kdy Vietnamci přijížděli za prací a za studiem. Druhá vlna se objevila v 90. letech, kdy se přijíždělo za prací a podnikáním. Vietnamci jsou uzavřenou komunitou, která zachovává mnoho tradic. Dle Budilové, Hirta (2005), se Vietnamci nejvíce soustřeďují v Praze, Brně, Ostravě, Chebu a regionech při hranicích s Německem a Polskem. Vietnamci jako jediní neohrožují svou přítomností na trhu práce majoritní obyvatelstvo. „K 31. 12. 2004 pobývalo v ČR na základě povolení k trvalému pobytu 20 689 Vietnamců“ (Budilová, Hirt, 2005, s. 56).

- **Řekové**

Dle Jirasové, Pospíšila, Sulitky (2008), jsou Řekové novodobou národnostní menšinou. Většinou v ČR pobývají pouze dočasně.

- **Mongolové**

Dle Kajanové, Urbana, Davidové (2009), přijela mongolská národnostní menšina do ČR z pracovních důvodů, a to zhruba před pěti lety. Část z nich zůstává v ČR a část jich putuje dál do Německa. Jejich komunita je poměrně uzavřená. V současné době jsou Mongolové zneužíváni agenturami práce, které se na nich snaží vydělávat.

- **Poláci**

Jak uvádí Jirasová, Pospíšil, Sulitka (2008), vytvářejí pouze Poláci, na rozdíl od jiných národnostních menšin, koncentrované osídlení, a to podél státní hranice s Polskou republikou v okresech Frýdek -Místek a Karviná.

1.4 Migrace

Jak uvádí Kysučan (2006), je migrace velmi starý jev, který nemusí být vždy negativní či abnormální. Dle Budilové, Hirta (2005), jde o přesun lidí mezi státními hranicemi, který je časově ohraničený. Sirovátka (2002) uvádí, že při překročení hranic jde o záležitost individuální, ale zabydlení se v novém prostoru probíhá velmi dlouho, až po několik generací. Dle Watterse (2008), je migrace velmi složitý fenomén. Cesty migrantů jsou velmi fyzicky, psychicky, citově i finančně náročné.

Jak zmiňuje Krchová, Víznerová (2008), dříve byla migrace spojena s osídlováním nových míst za účelem určité formy obživy, což je stále u některých populací aktuální. Dnes lidé migrují z důvodu lepších pracovních příležitostí a vidiny lepšího pracovního hodnocení. Jde tedy o migraci dobrovolnou, kterou nazýváme migrací ekonomickou, a která vede ke zlepšení životních podmínek. Migrace existuje buď uvnitř republiky, tu pak označujeme jako migraci vnitřní, nebo mimo stát, pak ji označujeme jako migraci vnější. Existuje také migrace dočasná a trvalá.

Dle Krchové, Víznerové (2008), je s problematikou uprchlictví spojena především migrace nucená, neboli násilná. Jde o migraci, kterou lidé reagují na aktuální situaci ve své zemi. Důvody opuštění svého domova mohou být různé. Jde např. o důvody politické, náboženské, ekologické nebo etnické. Důvodem k odchodu může být také válka, kdy jsou prchající lidé ohroženi na životě. Při této migraci dochází ke ztrátě domova, vlasti nebo i rodiny. Ministerstvo vnitra (2008) uvádí, že další migrací je migrace dobrovolná, kdy lidé opouštějí své domovy kvůli studiu, sjednocení rodiny, kvůli zaměstnání apod.

Dle Rákoczyové, Trboly (2009), je zjevné, že Česká republika se v posledních letech stala cílovou zemí migrace. Jak uvádí Exnerová (2006), společně s mezinárodní migrací se rozšiřuje i organizovaný zločin, a to obchod s bílým masem a nelegální převody přes hranice. Do těchto situací se dostávají často uprchlíci a žadatelé o azyl. Zjevné důvody jejich odchodu ze země (strach z pronásledování či útěk před porušováním základních lidských práv) se pojí s dalšími faktory, jako je chudoba, zhoršování stavu životního prostředí, přelidňenost apod. Jelikož jsou státní hranice

převážně ve vyspělých státech přísně kontrolovány, jsou uprchlíci stále častěji nuceni uchýlovat se k nelegálnímu vstupu na území. Dle Cuttse, et al. (2000), se mnoho uprchlíků obrací na pašeráky, kteří pro ně však představují vysoké nebezpečí, a finanční náklady s tím spojené jsou velmi velké. Logger, Paulsen, Rothfust (2006), zmiňují, že Česká republika patří mezi státy, které jsou imigraci více otevřené.

Dle Rákoczyové, Trboly (2009), se migranti, kteří směřují do ČR, nejčastěji usazují v hlavním městě Praha, kde žije bezmála třetina celkového počtu přistěhovalců, a kde cizinci dosahují nejvyššího podílu na počtu obyvatel (11%). Vysoký počet cizinců (20 tis.) žije také v Brně. „Další cílové destinace imigračních toků se nacházejí v Plzni, Pardubicích a Mladé Boleslavi“ (Rákoczyová, Trbola, 2009, s. 19). Dále Rákoczyová, Trbola (2009) zmiňují, že do České republiky míří převážně migranti z evropských zemí, a to ze zemí Evropské unie (33%) a ze zemí mimo EU (44%). Nejvýznamnějšími zdrojovými zeměmi migrace do ČR jsou Ukrajina, Slovensko a Vietnam. Tyto země představují asi dvě třetiny všech přistěhovalců. Nejvíce u nás za poslední léta přibylo ukrajinských a vietnamských přistěhovalců, což je spojeno také s ekonomickým nárůstem a s ním spojenou poptávkou po zahraniční pracovní síle. Ve velkém počtu sem nyní migrují také občané početně méně zastoupených občanství: Mongolové, Moldavané a také Němci.

Jak uvádí Dvořáková (2008), když někdo opustí svou zemi, je to jako by ztratil blízkou osobu. Člověk se často musí vzdát mnoha věcí jako např. zvyklostí, domácí kuchyně, národní hudby, a dokonce i svého jazyka. Tento proces je definován jako psychologický proces akulturace, který má velký vliv na integraci. Procházejí jím všichni azylanti, imigranti a jejich děti. Dle Rákoczyové, Trboly (2009), se tito lidé pak v ČR mohou ocitnout ve velmi tíživé životní situaci, nemají dostatek sociálních a kulturních kompetencí ke zvládnutí obtížných situací. Jak uvádí Brnula (2008), pokud člověk opustí svou zemi jako jednotlivec, jsou dopady velmi vážné, a to i v případě, když došlo v rámci jeho migrace ke splnění snu.

1.4.1 Následky migrace

- Individuálně psychické problémy jednotlivce
Brnula (2008) uvádí, že jde o deprivaci spojenou se smutkem, kterou migrant prožívá po dobu transportu, který si zvolil. I po usazení mohou problémy dále přetrvávat. Jedinec si musí zvykat na nové prostředí, ve kterém žije. Dochází k odloučení od rodiny a blízkých, ke ztrátě sociálních kontaktů jedince. To vše má za následek smutek a deprese.
- Ztráta sociálního statusu
Dle Brnuly (2008), jde o stav, kdy jedinec jakoby přestal být členem společnosti a ztratil prestiž, která vyplývala z jeho statusu. Dá se říci, že jedinec přišel o privilegia, která byla spojena s jeho postavením v krajině původu.
- Ztráta životního stylu a možností poskytovaných krajinou původu
Jak Brnula (2008) zmiňuje, možnosti, které mu byly poskytnuty v krajině původu, mohou souviset se zaměstnáním, způsobem bytí v sociálním prostředí a s kulturními a náboženskými možnostmi. Pro začátek adaptace na hostitelskou krajinu je typické, že to, co by měli migranti brát jako přínos, považují spíše za ztrátu.

Dle Rákoczyové, Trboly (2009), probíhá společné soužití přistěhovalců a domácí populace různými způsoby, které mají pro obě strany rozdílné důsledky. „Mezi imigranty a původními obyvateli existují rozdíly ve vzdělání, příjmu a spokojenosti se životem“ (Dvořáková, 2008, s. 49).

1.4.2 Přejídný a trvalý pobyt cizince

Jak uvádí Budilová, Hirt (2005), jsou podmínky, za jakých může cizinec vstoupit na území ČR, upraveny zákonem 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Pobývat přechodně na území ČR je možné bez víza, na základě víza nebo na základě povolení k dlouhodobému pobytu.

- Přejídný bezvízový pobyt – bez víza může cizinec na území ČR pobývat, pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, rozhodne-li tak vláda ČR nebo pokud to stanoví cizinecký zákon
- Přejídný pobyt na základě víza – jsou vydávána tzv. krátkodobá víza a tzv. dlouhodobá víza
  - Mezi krátkodobá víza spadá letištní vízum, průjezdní vízum a vízum k pobytu do 90 dnů.
  - Dlouhodobé vízum k pobytu nad 90 dnů umožňuje cizinci pobývat na území ČR po dobu delší než 3 měsíce. Platí maximálně po dobu jednoho roku.

Dle Budilové, Hirta (2005), může být cizinci povolen trvalý pobyt na území ČR, musí však splnit podmínky stanovené cizineckým zákonem.

1.4.3 Migrační manifest (Deset zásad pro českou migrační politiku)

- „1. Mezinárodní migrace je přirozený proces.
2. Migrace musí být ve veřejné diskusi prezentována vyváženě.
3. Zachovejme právo na azyl a respekt k integraci žadatelů o mezinárodní ochranu.
4. Některým cizincům nelze upřít možnost žít v České republice.
5. Je třeba podporovat návrat migrantů do legality.
6. Migrantí musí mít pobytový status nezávislý na své rodině.
7. Každý cizinec musí mít možnost naplňovat své základní lidské potřeby.
8. Zabraňme vykořisťování pracujících migrantů a porušování jejich sociálních práv.
9. S narůstající délkou pobytu narůstají i práva cizinců.
10. Integrace migrantů je obousměrný proces“ (Daniel, 2007, s. 6).

1.5 Azylová politika

Jak uvádí Hradečná (2007), je ČR definována jako bezpečná země, kolem níž jsou také samé bezpečné země. Uprchlíci mají povinnost požádat o mezinárodní ochranu v prvním státě, do kterého vstoupí, proto se k nám dostane jen menší část z nich. Vše tak mají na starosti hraniční země. Dle Janků (2009), se každoročně snižují

žádosti o mezinárodní ochranu. Důvodem jsou opatření uplatňovaná v rámci kontroly vnějších hranic EU, kdy se snižuje možnost dostat se na území legálně. Většina uprchlíků pak volí nelegální cestu pomocí pašeráků.

Hradečná (2007) zmiňuje, že za poslední roky se příliv uprchlíků velmi snížil. Některá azylová zařízení se zavírají nebo omezují provoz z důvodu nevyužitých prostorů. Dle Bajera (2007), bylo v roce 2006 zaznamenáno velké klesání žádostí o mezinárodní ochranu. Vliv na to měl vstup České republiky do Evropské unie a uplatňování tzv. dublinského systému. Ten stanovuje, že jen jedna země vyřizuje žádost cizince o mezinárodní ochranu. „Většina podaných žádostí o mezinárodní ochranu je zamítnuta proto, že žadatel o udělení mezinárodní ochrany nesplňuje důvody pro udělení azylu, ani důvody pro udělení doplňkové ochrany, které jsou v zákoně o azylu přesně vymezeny“ (Bajer, 2007, s. 3).

Dle Hradečné (2007), by uprchlíkům, kterým je poskytnuta ochrana, měly být poskytnuty i podmínky ke zlepšení kvality jejich života. Jsou však i lidé, kteří na to mají jiný názor, chtěli by pro přicházející cizince přísnější podmínky pro život v dané zemi. Jak uvádí Khollová, et al. (2010), přicházející cizinec může v ČR požádat o mezinárodní ochranu, a to buď písemnou formou na ministerstvu, nebo formou ústní do protokolu na Policii ČR.

1.5.1 Mezinárodní ochrana

Druhy mezinárodní ochrany jsou:

- **azyl**
- **doplňková ochrana**

Dle Khollové, et al. (2010), se zákon o azylu, který upravuje důvody pro udělení mezinárodní ochrany, vztahuje na všechny osoby, včetně nezletilých bez doprovodu. Těm poskytuje určité výhody. Mezi jednu z výhod patří přidělení opatrovníka, který nezletilému pomáhá a chrání jeho práva. Matoušek, Koláčková, Kodymová (2005) uvádějí, že žadatel o azyl musí podstoupit identifikaci, kterou provádí cizinecká policie, zdravotní prohlídku a vstupní pohovor, kde uvede důvody své žádosti. Dle Českého

statistického úřadu (2009), můžeme přijímací střediska nalézt v obci Vyšní Lhoty, okres Frýdek-Místek a na letišti Praha-Ruzyně. Pokud vše v přijímacím středisku proběhne bez problémů, je žadatel přemístěn do pobytového střediska, nebo může žít v soukromí. Pobytová střediska jsou umístěna v obcích Zastávka, okres Brno – venkov, Havířov, okres Karviná a Kostelec nad Orlicí, okres Rychnov nad Kněžnou. Matoušek, Koláčková, Kodymová (2005) zmiňují, že azyl a jeho udělení má na starosti odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR, pod které spadá Správa uprchlických zařízení, která má na starosti přijímací, pobytová a azylová integrační střediska. O žádosti o azyl by mělo být ze zákona rozhodnuto do 90 dnů, s možností lhůtu prodloužit. Velmi často se ale stává, že se o žádosti rozhodne až za několik let. Jak uvádí Český statistický úřad (2009), proti rozhodnutí, které je pravomocné dnem předání, je možné podat žalobu, a to k místně příslušnému krajskému soudu. V případě, že je žádost zamítnuta, je možné podat kasační stížnost.

Dle Hoskovcové (2009), je integrace těchto lidí ovlivněna délkou azylové procedury a jejím strávením, a to i po obdržení azylu. Po udělení azylu jsou jedinci plní síly a naděje do budoucna, po střetu s realitou však jejich naděje klesají, jedinců se zmocňuje deprese a apatie. Jak uvádí OSN (2006), pokud uprchlíkům chybí vzdělávací a ekonomické příležitosti, a pokud jsou omezeny jejich vyhlídky na trvalé řešení, představuje zdoluhavá situace velký problém. Dle Krchové, Víznerové (2008), mohou být azylanti, kteří azyl získají, dočasně ubytováni v azylových integračních střediscích. Dle Přívratského, Teodoridise, Vančaty (2010), jsou podmínky ve středisku velmi blízké normálnímu bydlení. Jedinec se učí plnit své povinnosti, platí např. nájem, musí dodržovat smluvní podmínky bydlení, řád domu apod. Má zde však více soukromí. Pracovníci střediska ho připravují na realitu života a dotýčný se učí český jazyk, aby se lépe integroval do společnosti. Český statistický úřad (2009) uvádí, že integrační azylová střediska jsou v Jaroměřu, okres Náchod; Zastávce, okres Brno – venkov; Havířově, okres Karviná; a Ústí nad Labem – Předlicích, okres Ústí nad Labem.

Jak zmiňuje Přívratský, Teodoridis, Vančata (2010), mohou žadatelé o azyl po dobu řízení žít v uprchlickém středisku, kdy se stát podílí na nákladech spojených

s ubytováním a stravováním, nebo mohou na rozhodnutí čekat v soukromí. Pokud zvolí druhou variantu, stát se již na žádných nákladech s tím spojených nepodílí. Dle Budilové, Hirta (2005), platí pro žadatele o azyl určitá omezení, jako např. zákaz práce během prvního roku azylové procedury. Po roce musí žadatel získat povolení od úřadu práce, aby mohl získat práci.

1) Azyl

„Zákon stanoví, že azyl se cizinci udělí, pokud bude zjištěno, že:

- je pronásledován za uplatňování politických práv,
- má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má“ (Khollová, et al., 2010, s. 4).

Dle Khollové, et al. (2010), může azyl získat i rodinný příslušník azylanta, který již azyl má, pod podmínkou, že pobývá na území ČR a žádá o mezinárodní ochranu.

„Rodinným příslušníkem podle zákona je:

- manžel /manželka (pokud manželství trvalo již před udělením azylu),
- svobodné dítě mladší 18 let,
- rodič azylanta, který je mladší 18 let,
- zletilá osoba (např. sourozenec, strýc, teta) odpovídající za nezletilou osobu bez doprovodu“ (Khollová, et al., 2010, s. 5).

Dle Matouška, Koláčkové, Kodymové (2005), jsou dotyčnému po udělení azylu přiznána stejná práva a povinnosti jako českým občanům a hovoří se o něm jako o azylantovi, který má právo po pěti letech požádat o české státní občanství. Jak uvádí Vlčková (2003), toho se nabývá např. narozením, nalezením na území ČR nebo udělením. Informatorium Booklet (2009) zmiňuje, že státní občanství uděluje Ministerstvo vnitra na žádost cizince, který musí splnit určitá kritéria. Dle Krchové, Víznerové (2008), se práva a povinnosti azylantů téměř neliší od práv a povinností občanu ČR. Výjimkou je aktivní a pasivní volební právo, a zákaz pracovat ve státních

institucích, kde je potřeba mít české státní občanství. Pokud jde o trh práce, zdravotní péči nebo vzdělávání, má azylant k těmto službám stejný přístup jako občan ČR.

Jak uvádí Vlčková (2003), může azyl zaniknout třemi způsoby, mezi které patří smrt, udělení státního občanství a písemné prohlášení o vzdání se azylu. „Žadatelé, kterým je žádost o azyl zamítnuta, se mohou dobrovolně nechat repatriovat do své původní země. Této nabídce využily už stovky odmítnutých žadatelů o azyl z mnoha zemí“ (Přivratský, Teodoridis, Vančata, 2010, s. 197).

2) Doplnková ochrana

Jak uvádí Khollová, et al. (2010), může se stát, že žadatelé hrozí v zemi původu nebezpečí z důvodu, který nelze napasovat pod důvody pro udělení azylu. Mezi ty patří např. nebezpečí z důvodu rasy, pohlaví, národnosti apod.

„Za vážnou újmu se považuje:

- uložení nebo vykonání trestu smrti,
- mučení nebo nelidské či ponižující zacházení,
- ohrožení života či lidské důstojnosti v průběhu mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu“ (Khollová, et al., 2010, s. 5).

Dle UNHCR (2008), končí doplňková ochrana u uprchlíka po tom, co je jeho situace vyřešena.

1.5.2 Azyl z *humanitárního* důvodu

Rutter (2003) uvádí, že azyl z humanitárního důvodu byl zaveden v roce 2003. Uděluje ho Ministerstvo vnitra ve výjimečných případech. Dle Khollové, et al. (2010), může být udělen např. lidem vážně nemocným, kterým v zemi původu chybí odpovídající péče nebo dětem, které byly nuceny k prostituci či nucené práci. Bajer (2007) udává, že azylů z humanitárních důvodů bylo do současné doby uděleno 230. Dle Janků (2009), je velmi důležitým principem pro uprchlíky princip non-refoulement, který chrání uprchlíky před návratem do země původu. Vztahuje se na uprchlíky, kterým v zemi původu hrozí pronásledování. Tento princip mají povinnost dodržovat všechny státy, a jak zmiňují Čepelka, Šturma, Bílková, et al. (2006), platí pro něj

důvody, jako u udělení azylu. Od r. 1951 je zásada rozšířena, nejde už jen o nevrácení, ale i o to, že uprchlík by neměl být na hranici odmítnut, jestliže by byl ohrožen na životě.

1.6 Integrace

Dle Niessena, Schibela (2005), je integrace nepřetržitý, oboustranný proces, který vyžaduje aktivní přístup všech zúčastněných. Dvořáková (2008) dodává, že je z velké části záležitostí individuální. Jak uvádí Krchová, Víznerová (2008), probíhá na několika úrovních. „Integrace probíhá tehdy, jestliže ji přijímají a považují za žádoucí ti, kteří jsou integrováni. Není-li tomu tak, pak integrace neprobíhá“ (Sartori, 2005, s. 67).

Dle Soudkové, Soudka (2008), je pro integraci důležité, aby se jí přizpůsobili jak cizinci, tak společnost, která cizince přijímá. V nové společnosti se cizinci musí naučit mnoho nového, jako např. zajistit si ekonomickou soběstačnost, naučit se český jazyk a zvládnout vztahy s majoritní společností. Velkou bariérou pro integraci cizinců do nové společnosti jsou zažitá stereotypy, nedůvěra a strach z neznámého. Aby se cizinci do společnosti dobře zapojili, musí se jim dostat rovného zacházení a musí jim být umožněno podílet se na životě společnosti. Cílem integrace je umožnit přistěhovalcům vést nezávislý život, a to ve všech oblastech (bydlení, vzdělání, zaměstnání apod.).

Dle Matouška (2003), je u uprchlíků důležité, aby měli možnost ponechat si své tradice, minulost a zároveň si mohli vybudovat nové kontakty v nové společnosti. Stav, kdy se uprchlík integruje do společnosti nadměrně, se nazývá *hyperintegrace*, naopak stav, kdy se uprchlík od společnosti distancuje a stále zdůrazňuje odlišnosti své etnické skupiny, se nazývá *hypointegrace*. Dvořáková (2008) zmiňuje, že se v ČR poslední dobou počet cizinců rapidně zvyšuje, naopak českých občanů ubývá. Cizinci v ČR tvoří početnou skupinu ekonomicky aktivních, proto je žádoucí se problematikou integrace zabývat. „Cizinci, kteří jsou schopni se dorozumět a rozumí psané i mluvené řeči dosahují bezesporu vyšší úrovně integrace do všech struktur majoritní společnosti“ (Rákoczyová, Trbola, 2009, s. 71). Dle Krchové, Víznerové (2008), je jazyk pro

zorientování se ve společnosti velmi důležitý. Usnadňuje nově příchozím pochopit situace kolem sebe.

Jak uvádí Přívratský, Teodoridis, Vančata (2010), ministerstva odpovědná za integraci cizinců se neustále mění. Jako první mělo na starosti integraci ministerstvo vnitra, které je odpovědné i v současné době, ale na nějakou dobu ho vystřídalo ministerstvo práce a sociálních věcí. Dle Tollarové (2006, č. 6), je odpovědným oddělením ministerstva vnitra oddělení integrace azylantů odboru azylové a migrační politiky (OAMP). OAMP má na starosti tvorbu a inovaci státního integračního programu, vede informace o osobách s uděleným azylem a stará se o celkovou proceduru spojenou s nabídkou integračních bytů.

Jak uvádí dokument Inkluzivní škola (2010, META), přistěhovalci mají často problémy se svými zvyky, tradicemi a chováním, které jim při střetu s majoritou způsobují potíže. S tímto se střetávají i děti, které tyto problémy nesou ještě hůře než jejich rodiče. Ty si na novou společnost mohou zvykat pomalu v blízkosti svých přátel či v blízkosti jiných cizinců, naopak děti musí hned od počátku navštěvovat českou školu. Problémy s odlišnostmi má však i majorita, která ne vždy dobře pochopí význam sdělení a dochází tak k nedorozuměním. Každý si musí uvědomit, že jeho kultura není jediná, že rozdíly jsou a vždy budou a že je to zcela běžná věc. Multikulturní centrum Praha (2003) uvádí, že každý má názor na to, jak nejlépe začlenit cizince do společnosti, jiný. „O úspěšném završení procesu integrace můžeme mluvit v okamžiku, kdy se cizinec stane aktivní součástí společnosti z perspektivy právní, sociální, ekonomické, vzdělávací, jazykové nebo třeba kulturní“ (Přívratský, Teodoridis, Vančata, 2010, s. 198).

1.7 Státní integrační program

Dvořáková (2008) uvádí, že azylanti se zapojují do tzv. Státního integračního programu, který byl v ČR zahájen v roce 1998. Hoskovcová (2009) zmiňuje, že program je složen ze tří částí, a to z podpory bydlení, výuky českého jazyka a podpory pracovního uplatnění azylantů. Dle Tollarové (2006, č. 6), jde o program,

který pomáhá azylantům začlenit se do společnosti. Vstup do Státního integračního programu může využít každý azylant, kterému je předáváno rozhodnutí o udělení azylu. Nabídku vstupu do SIPu činí pracovníci, jejichž hlavní úkol nespočívá v péči o azylanty, proto mnohdy azylanti nevědí, co vstup do SIPu obnáší. To má za následek nedorozumění, nerealistická očekávání a nejistotu ze vstupu do programu. Pokud se azylant rozhodne vstoupit do programu, musí v dotazníku prohlásit, že chce být účastníkem programu a zvolit si formu podpory integračního bydlení. Azylant může být z programu vyloučen, pokud bez legitimního důvodu odmítne integrační byt.

1.7.1 Český jazyk

Jak uvádí MVČR (2010), jazykový kurz azylantovi nabídne Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy po nabytí právní moci rozhodnutí o udělení mezinárodní ochrany. „Primárně je azylantovi nabídnut kurz českého jazyka v místě jeho pobytu, nebo v blízkém sídle, kam může pravidelně dojíždět“ (Tollarová, 2006, č. 6, s. 17). Dle Přívratského, Teodoridise, Vančaty (2010), je výhodou jazykového kurzu jeho bezplatnost, na druhou stranu má azylant určité povinnosti a musí se připravit na závěrečnou zkoušku. Tollarová (2006, č. 6) zmiňuje, že pokud jde o skupinovou výuku, tak se kurz skládá ze 150 hodin, pokud se azylant rozhodne pro individuální kurz, musí s lektorem absolvovat 100 hodin. Na kurzu se azylanti učí česky psát i mluvit. Za výsledky jsou zodpovědní převážně azylanti. Pokud nebudou schopni se dorozumět jazykem hostitelské země, bude jejich integrace do společnosti značně ztížena a jen velmi těžko si budou hledat práci. Najdou se však i tací azylanti, kteří nezvládli základy češtiny ani po 10 letech. Jazykové kurzy jsou dostupné pro všechny azylanty, naopak s nabídkou bydlení je to podstatně horší. Není dostupná všem, nebo jsou na ní dlouhé čekací lhůty.

1.7.2 Bydlení

Dle Tollarové (2006, č. 7), přijde většina azylantů do ČR bez dostatečných financí na zajištění bydlení, proto je pro ně nabídka bydlení klíčová. Jak uvádí Ministerstvo vnitra (2005), ze všech částí SIPu právě oblast bydlení prošla nejvíce

změnami. „Varianta I je variantou nejstarší a tradiční“ (Tollarová, 2006, č. 7, s. 17), kdy jak uvádí Přívratský, Teodoridis, Vančata (2010), je azylantovi nabídnut jeden byt. Ministerstvo vnitra (2005) uvádí, že program původně obsahoval jen jednu variantu, kdy mohli azylanti získat s přispěním státu nájemní byt formou nájmu bytu v majetku obce, nyní se však skládá již ze tří variant. Díky druhé variantě mohou azylanti získat státní příspěvek na úhradu čistého nájemného, nebo jeho poměrné části. Jak uvádí Tollarová (2006, č. 7), dotace na čisté nájemné se poskytuje 5 let v částce 3000 – 4 500 Kč měsíčně, kdy záleží na počtu osob v rodině. Varianta II. je oproti variantě I. pro stát levnější. Třetí varianta, na základě které může azylant získat nájemní byt v rámci nabídky nájemních bytů pro azylanty, funguje od roku 2005. Varianta III. je zatím pouze vyhlášeným programem, který ještě nebyl využit. „Některé obce již zahájily stavbu bytových domů s více než 20 byty, z nichž by měly nabídnout vždy 1 byt pro azylanty, ale dosud nebyl žádný byt dokončen“ (Tollarová, 2006, č. 7, s. 17). Jak dále uvádí Tollarová (2006, č. 7), popsané varianty pomáhají s hledáním bydlení, ale mají i své nevýhody. Pokud si azylant vybere variantu I., na kterou se dlouho čeká, má jistotu, že bude bydlet, ale byt si vybrat nemůže. I přes dlouhé čekání je tato varianta upřednostňována, na rozdíl od varianty II., která je časově omezená a administrativně velmi náročná. Druhá varianta poskytuje spíše podporu do začátku a využívají ji převážně azylanti, kteří na bydlení chvátají.

1.7.3 Práce

Jak zmiňuje Tollarová (2006, č. 6), aby integrace proběhla v pořádku, je nezbytná ekonomická samostatnost azylantů. Dle Trombika (2008), se při hledání zaměstnání azylanti obracejí na úřady práce a MPSV, které hledání zaměstnání organizuje. Úřad práce pro azylanta nemá vždy vhodné místo, proto se zaevidují a čekají, případně mohou využít rekvalifikační kurzy.

Dle Ministerstva vnitra (2010), se na SIPu nepodílí pouze Ministerstvo vnitra, ale i nestátní neziskové organizace, jako např. Charita Česká republika, Organizace pro pomoc uprchlíkům, Centrum pro integraci cizinců nebo Poradna pro uprchlíky. Po dobu čekání na udělení azylu může azylant pobývat v některém z integračních azylových

středisek, kterých je v ČR pět a provozuje je Správa uprchlických zařízení. Střediska lze nalézt v Zastávce u Brna, Jaroměři - Josefově, Stráži pod Ralskem, Havířově a Ústí nad Labem - Předlicích. Byty (1+0 až 2+1) si zde azylanti platí sami. Bydlení zde však není dlouhodobé, proto by se azylanti měli zároveň věnovat hledání trvalého ubytování a současně by se měli věnovat kurzům českého jazyka. Jak uvádí Hoskovcová (2009), azylanti mohou vést normální a nezávislý život jakmile získají vlastní bydlení, což je i krok k lepší integraci do společnosti.

1.8 Statistické údaje

1.8.1 Počty cizinců v ČR

Dle Českého statistického úřadu (2007), byl v letech 1993-1997 počet žadatelů o azyl něco málo přes 2000 osob. O rok později, tedy v roce 1998, se počet zvýšil téměř na 4000 osob a i nadále se zvyšoval. V roce 2000 se počet žadatelů pohyboval kolem 8800 osob, avšak nejvíce žadatelů bylo v roce 2001. O rok později počet žádostí rapidně klesl.

Jak uvádí Přívratský, Teodoridis, Vančata (2010), v roce 2004 se snížil počet žadatelů o azyl z důvodu zavedení dublinského systému. Ten stanovuje, že žadatel o azyl má právo na posouzení žádosti pouze v jednom členském státě.

„V roce 2006 požádalo o azyl 3 016 osob, z toho 268 osob uspělo a azyl skutečně získalo. Celkem 59 osobám pak byla k rozhodnutí o neudělení azylu vyslovena překážka vycestování, od 1. září pak dalších 37 cizinců získalo doplňkovou ochranu“ (Hradečná, 2007, s. 13).

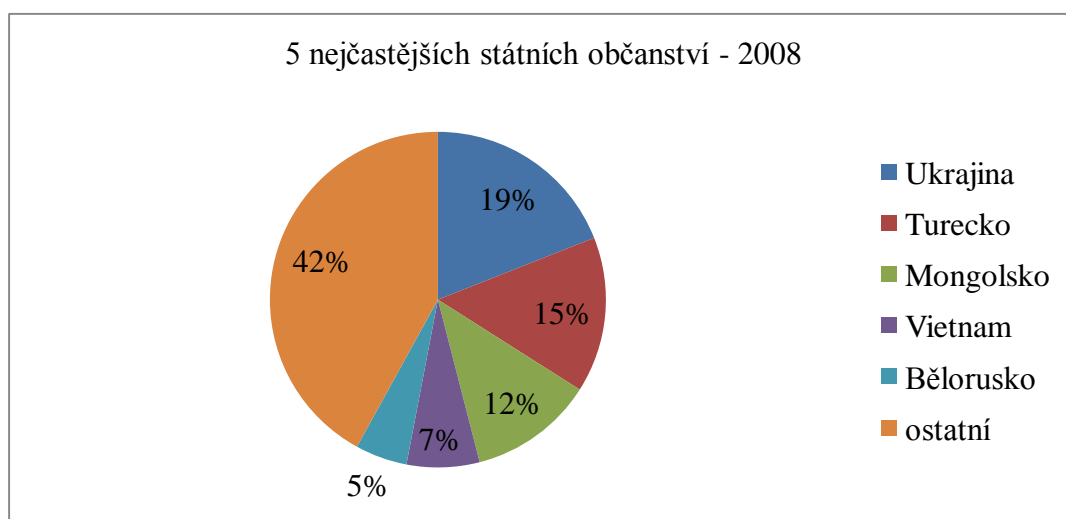
Dle Českého statistického úřadu (2009), v roce 2008 žádalo u udělení mezinárodní ochrany 1 656 osob, což bylo o 11, 8% méně než v předchozím roce a jednalo se o 58 různých státních příslušností. Průměrně bylo v roce 2008 podáno 138 žádostí o azyl. Průměrný měsíční počet podaných žádostí o mezinárodní ochranu v roce 2008 činil 138. Z 1656 žádostí byl azyl v roce 2008 udělen 157 osobám, doplňková ochrana byla udělena 138 osobám.

Krejčíř, et al. (2010) zmiňuje, že v roce 2009 byl v ČR azyl udělen 3508 osobám, které pocházely ze 72 zemí. U azylantů je nejvíce zastoupena národnost rumunská (477) a ruská (384). Dále je v ČR hodně občanů z Běloruska (318) a z Afghánistánu (293).

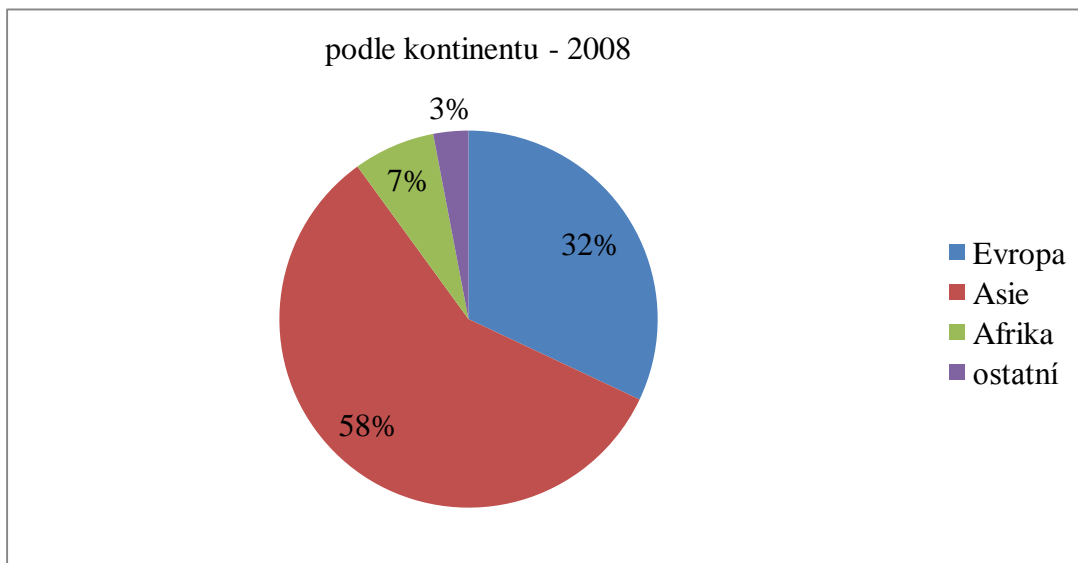
Jak uvádí Český statistický úřad (2011), v roce 2010 bylo v ČR evidováno 426 749 cizinců. Cizinců s trvalým pobytem bylo 184 724, cizinců s některým z typů dlouhodobých pobytů nad 90 dnů bylo 242 025. „Dlouhodobě první místo v počtu podaných žádostí o azyl zaujímá Ukrajina (od roku 1990 celkem 12968 žádostí), poté následují občané Ruska (9356), Rumunska (6021), Afghánistánu (5861) a Bulharska (5398). Nejčastěji byl udělen azyl občanům z Ruska (347), Afghánistánu (280), Běloruska (278) a Arménie (196)“ (Bajer, 2007, s. 3).

Graf 1: Žadatelé o mezinárodní ochranu v ČR: 5 nejčastějších státních občanství

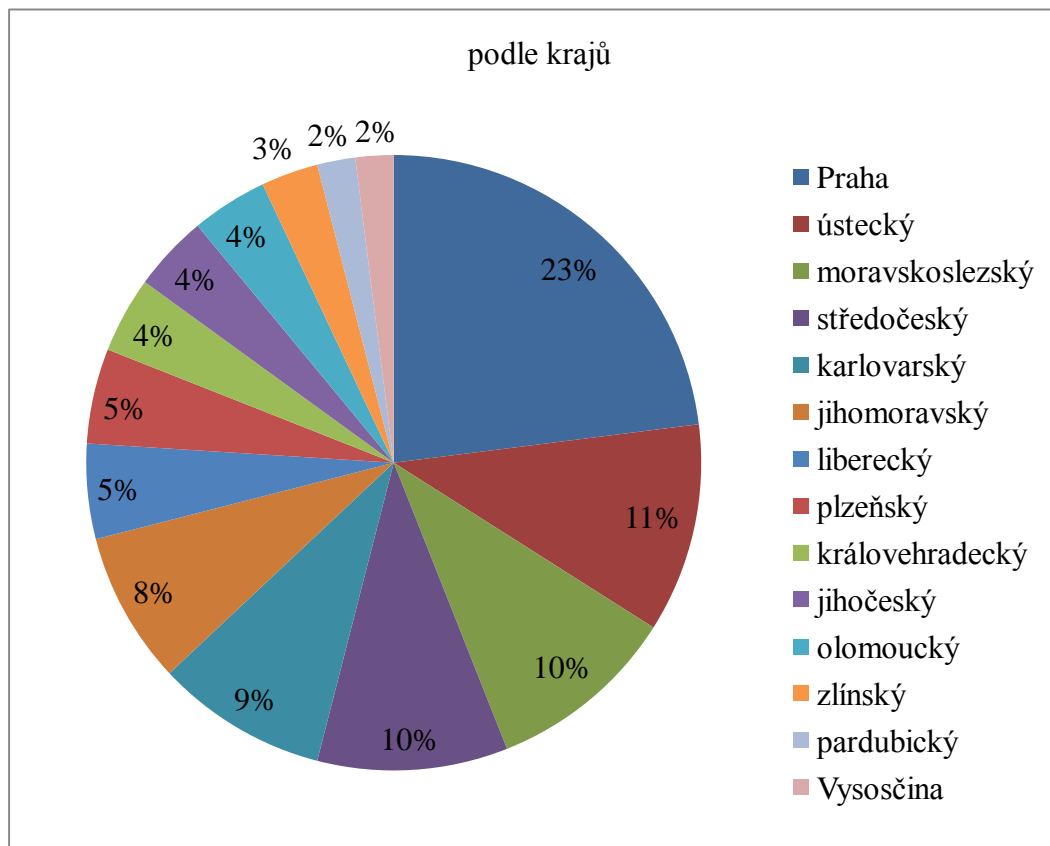
Zdroj: Český statistický úřad, 2009

Graf 2: Žadatelé o mezinárodní ochranu v ČR: Podle kontinentu

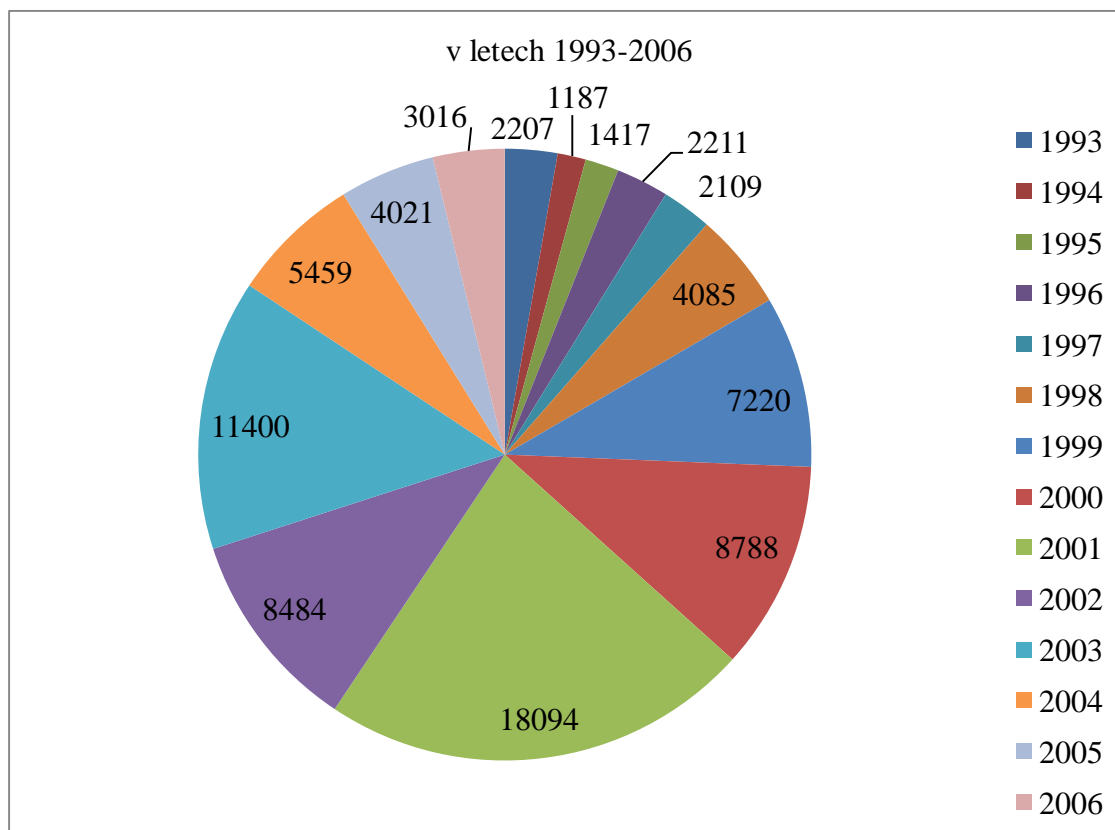
Zdroj: Český statistický úřad, 2009

Graf 3: Cizinci s trvalým pobytem v ČR

Zdroj: Budilová, Hirt: *Policista v multikulturním prostředí: Informační manuál POLICIE ČR, 2005*

Graf 4: Žadatelé o azyl v ČR

Zdroj: Český statistický úřad, 2007

1.8.2 Počty cizinců na školách

Tabulka 1: Mateřské, základní a střední školy, konzervatoře, vyšší odborné a vysoké školy – studující cizinci

Ukazatel	2003/4	2004/5	2005/6	2006/7	2007/8	2008/9
MŠ	3 252	3 244	3 213	2 811	3 078	3 535
ZŠ	12 973	12 113	12 279	12 504	12 963	13 583
SŠ	3 584	4 250	4 940	5 615	6 314	7 134
Konzervatoře	74	82	93	112	110	131
VOŠ	385	353	313	304	321	307
VŠ	13 136	17 135	21 007	24 121	27 580	31 218

Zdroj: Český statistický úřad, 2009

Jak uvádí dokument *Inkluzivní škola* (3.6.2010, META), nejčastější země původu jsou:

Vietnam (6 278 = 27,3 %)

Ukrajina (5 346 = 21,8 %)

Slovensko (4 507 = 17,4 %)

Rusko (2 252 = 7,7 %)

Mongolsko (637 = 2,3 %)

Moldávie (407 = 1,6 %)

Kazachstán (403 = 1,6 %)

Čína (352 = 1,5 %)

Bělorusko (338 = 1,3 %)

1.9 Sociální práce s cizinci

Jak uvádí Mojžíšová (2008), situace, kdy byl v Holandsku zavražděn přední režisér Theo Van Gogh nebo v roce 2005 situace ve Francii, kdy byly zaznamenány nepokoje druhé generace imigrantů, svědčí o nutnosti práce s imigranty. Je nutné se zaměřit na integraci lidí z jiných kultur, nejen uprchlíků, ale i imigrantů, kteří v zemi natrvalo zůstanou. Dle Brnuly (2008), je úlohou sociálního pracovníka pracujícího s migranty např. zabránit, aby migrující osoby vzaly práci nižší úrovně, podílet se na vzájemných vzdělávacích a výcvikových procesech a zabezpečit, aby osnovy škol sociální práce obsahovaly materiál o migraci.

Matoušek, Koláčková, Kodymová (2005) uvádějí, že sociální práce s uprchlíky je převážně zaměřena na žadatele o azyl nebo azylanty. Sociální pracovník s klientem pracuje dle jeho kulturních zvyků a velký vliv na práci má také fáze azylového řízení, ve které se klient nachází. Dle Hoskovcové (2009), se jinak musí pracovat s dětmi, nezletilými bez doprovodu, ženami, matkami s dětmi, seniory či osobami nějakým způsobem handicapovanými (fyzicky, mentálně či sociálně). Tyto skupiny klientů jsou zranitelnější a vyžadují přístup s ohledem na konkrétní rizika. Brnula (2008) zmiňuje, že sociální pracovník, který pracuje s žadateli o azyl, musí být vysoce profesionální. Musí být psychicky odolný, neboť tyto klienti mají často traumatizující zážitky a práce

s nimi je velmi vyčerpávající. Sociální pracovník by měl předem o klientovi něco vědět. Nejprve by měl poznat klienta a jeho sociální prostředí, také příčiny jeho problému. Poté by měl stanovit diagnózu a volit vhodné nástroje působení a navrhnout vhodnou sociální terapii.

Dle Mojžíšové (2008), musí být pracovník schopen bojovat s různými formami diskriminace, mít speciální znalosti, schopnosti a dovednosti a měl by pro klienta vytvářet sociální a profesionální kontakty. Také by měl sociální pracovník vědět něco o zvycích a tradicích země, ze které klient pochází a uvědomit si i své hodnoty a zvyky, které by mohly vést k nedorozumění s klientem. Důležité je získat si klientovu důvěru a dodržovat pravidla, která jsou pro práci s cizincem důležitá.

Principy práce s uprchlíky

Jak uvádějí Matoušek, Koláčková, Kodymová (2005), sociální pracovník je často jediným kontaktem, který cizinec v nové společnosti má, proto dělá zprostředkovatele mezi cizincem a českou společností. Měl by znát české prostředí, české zákony a předpisy. A také by měl ovládat alespoň některý světový jazyk pro usnadnění práce s cizincem. Náplní sociálního pracovníka je doprovod cizince, poskytování informací, zprostředkování a vyjednávání, obhajování klientových práv, naslouchání a zajištění kontaktu se společností. Dále má pracovník na starosti poskytování poradenství a poskytování podpory při vyřizování žádosti o azyl. Cílem celé práce je zapojení cizince do české společnosti tím, že má zajištěné bydlení, práci, vzdělání, umí český jazyk a zná novou společnost. Přístup k uprchlíkům by měl být založen na respektu, důvěře, zásadě neškodit a spravedlnosti.

Specifikace sociální práce s uprchlíky

Dle Matouška, Koláčkové, Kodymové (2005), je pro práci sociálního pracovníka důležité, aby pochopil klientovy potřeby. U uprchlíků se po několikaměsíčním pobytu v uprchlických táborech vyvíjí táborový syndrom, který se projevuje apatií, agresivitou, pasivitou a psychosomatickými problémy. V táborech nemohou žadatelé žít obvyklým způsobem života a jsou vystaveni každodennímu stereotypu. Při práci s uprchlíky by

měl sociální pracovník respektovat sociokulturní a psychologická specifika. Zohledněna by měla být např. jazyková bariéra, pojetí role muže a ženy v původní společnosti nebo odlišné významy gest. Pracovník by měl být trpělivý a citlivý a neměl by opomíjet klientovy zážitky z minulosti. Často klienti kladou na pracovníka vysoké nároky, což končí většinou zklamáním, proto musí pracovník svou roli předem jasně vymezit. Sociální služby poskytují jak pracovníci ve státních zařízeních, tak pracovníci nevládních organizací.

Spolupráce s jinými profesionály

Matoušek, Koláčková, Kodymová (2005) také uvádějí, že sociální pracovník spolupracuje s dalšími odborníky, jako je právník a psycholog. Právníkovou úlohou je pomoci vypracovat odvolání či žalobu proti rozhodnutí, které vydají orgány činné v azylovém řízení. Úlohou psychologa je individuálně se klientovi věnovat. Psychology zaměstnává buď MV ČR, nebo nevládní organizace a jejich působištěm jsou převážně uprchlické tábory. Práce s klienty se neobejde ani bez lékaře, učitele či státního úředníka, ale i dobrovolníci zaujímají při této práci své místo.

Dle Gabury (2005), zahrnuje poradenská práce s cizinci i preventivní programy. Ty jsou zaměřeny na poznání majority a minority navzájem, proti rasismu a xenofobii. Hendriks (1994) zmiňuje, že pokud v nové společnosti má klient pouze sociálního pracovníka a nikoho jiného, může se stát, že se uprchlík stane na sociálním pracovníkovi závislým. Často mívají uprchlíci pocit, že do nové společnosti nepatří a propadají do svých problémů. Stahují se do sebe a přestávají být aktivní. Je velmi těžké pomáhat uprchlíkům začít nový život v nové společnosti.

1.10 Integrace cizinců na školách

1.10.1 Interkulturní vzdělávání

Jak uvádí Matoušek (2003), základem interkulturního vzdělávání je vzdělávání etnicky odlišných skupin, a dále, jak uvádí Zášková (2000), je důležitý respekt a vzájemná tolerance. Nikolai (2008) zmiňuje, že připravuje lidi na život ve společnosti

s občany z jiných kultur a připravuje je i na komunikaci s nimi. Cílem je přiblížit a porozumět odlišným kulturám. Interkulturní vzdělávání má velký vliv na změnu českého vzdělávacího systému v systém inkluzivní, jehož podstatou je zajistit všem dětem rovné příležitosti, bez ohledu na jejich původ, a co nejvyšší formu a úroveň vzdělávání. Inkluzivní přístup se snaží zabránit segregaci dětí tím, že se ponechají v hlavním vzdělávacím proudu, i přes různé vzdělávací potřeby, které se řeší tvorbou individuálních plánů a dalších pedagogických a psychologických intervencí.

1.10.2 Práce s dětmi cizinci

Cílková, Schonerová (2007) uvádějí, že i cizí děti, které pobývají na území ČR legálně, musí navštěvovat školu. Dle Bobysudové, Hernandezové (2005), mají cizinci, kteří navštěvují školská zařízení v České republice, pro studium stejné podmínky jako občané ČR, a to i pokud jde o vzdělávání v oblasti ústavní. Dle Eurydice (2004) mají děti i stejné právo na finanční pomoc.

Jak uvádí Cílková, Schonerová (2007), od roku 2007/2008 všechny školy v ČR vyučují podle nového rámcového vzdělávacího programu, ve kterém je zařazena i multikulturní výchova, což je žádoucí kvůli vysokému počtu cizinců na českých školách. Pokud se české děti setkají ve třídě s cizincem, může to být i výhoda. Děti, které navštěvují multikulturní třídu, nemají takové rasistické a xenofobní názory jako děti jiné. Seznámí se s tradicemi a kulturou jiného národa.

Dokument Inkluzivní škola (2.7.2010, META) zmiňuje, že u dětí cizinců je velkým problémem vstup do české školy. Často potřebují znát i informace, které jsou pro nás samozřejmé a jejichž důležitost si ani neuvědomujeme. Naopak děti české s tímto problémem nemají, na vstup je připraví rodiče, kteří v ČR školy navštěvovali a mají s nimi zkušenosti. Krejsová (2010) uvádí, že pokud školu začne navštěvovat dítě – cizinec, může ředitel školy požádat o zřízení funkce asistenta pedagoga a získat na něj finance. Pokud je ve škole více dětí – cizinců, žádosti se téměř vždy vyhová.

Jak zmiňuje dokument Inkluzivní škola (16.12.2009, META), každý nově přichozí žák musí projít přijímací procedurou, aby se lépe zapojil do nového prostředí a výuky. U těchto dětí může dojít ke kulturnímu šoku, emocionálním problémům či ke

znemožnění začlenit se z důvodu jazykové bariéry. Dle dokumentu Inkluzivní škola (4.6.2010, META) jsou cizinci schopni komunikovat v českém jazyce na základní úrovni asi po půl roce až dvou letech. Odborné termíny jsou schopni používat až po pěti či sedmi letech. „ Děti imigrantů zůstávají často ve výuce pozadu za dětmi majoritní populace, dosahují horších vzdělávacích výsledků a dospívají k nižším úrovním vzdělání a kvalifikace“ (Přívratský, Teodoridis, Vančata, 2010, s. 189).

Dokument Inkluzivní škola (14.12.2009, META) uvádí, že u žáků – cizinců může nastat tzv. tiché období (silent period), kdy se žák nezapojuje do aktivit a nekomunikuje. Důležité je brát v úvahu, že žák může být frustrován, nerozumí a je rychle unavitelný vlivem nového prostředí a nároků, které na něj ostatní kladou. Jak zmiňuje Krejsová (2010), aby se dítěti – cizinci lépe podařilo zapojit do kolektivu, musí ve třídě panovat otevřenost, upřímnost a děti mezi sebou musí komunikovat, aniž by se utvářely izolované skupinky. Třídní klima je faktor, o kterém se moc nemluví, spíše všechny zajímá, odkud cizinec pochází a jaké je jeho kulturní zázemí. Čím je dítě mladší, tím lépe se do kolektivu začlení. Dle Thackera, Strudwicka, Babbedgeho (2002) je pro děti – cizince velmi důležité, jak učitel třídu řídí a jak vede výuku.

Dle MŠMT (2006), má oblast vzdělávání u cizinců na starosti MŠMT, které se integrací cizinců v ČR zabývá od roku 2000. Vzdělávání cizinců se řídí zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

1.11 Nezletilí bez doprovodu

Jak uvádí Jeřábková (2010), jednou z nejzranitelnějších skupin jsou nezletilí cizinci, proto, jak dále zmiňuje Evropská migrační síť (2010), jim musí být zajištěna zvláštní péče, odpovídající ochrana a pomoc a musí být respektována a chráněna jejich práva. Často se tyto děti bojí mluvit o svých příbězích. Důvody odchodu ze své země objasní často až po několika měsících, někdy to trvá i několik let. Dle Kopuleť (2009), zajišťuje ochranu dětí Úmluva o právech dítěte, která od roku 1991 platí i pro Českou republiku. Pokud nelze nalézt rodiče nebo jiné příbuzné nezletilého bez doprovodu, má

nezletilý nárok na stejnou ochranu jako mají ostatní české děti bez rodičů. Dle Khollové (2009), se ČR o nezletilé bez doprovodu snaží pečovat, co nejlépe to jde. Jak uvádí UNHCR (2004), nezletilé děti bez doprovodu mají stejná práva jako ostatní děti žijící v dané zemi. Každý nezletilý má právo na tlumočníka, který mu usnadní vyřizování nezbytných záležitostí. U těchto dětí musí být věnována velká pozornost ochraně informací. Mohlo by se stát, že by uniklé informace ohrozily rodinu dítěte. Kopuleťá (2009) uvádí, že do práce s nezletilými jsou zapojeny jak neziskové organizace, cizinecká policie, tak ministerstvo vnitra a orgány sociálně právní ochrany dětí. Dle OPU (2010), se nezletilí cizinci bez doprovodu rozlišují podle toho, zda o azyl žádají či ne. Jak zmiňuje Evropská migrační síť (2010), děti přicházejí z mnoha důvodů, někdy jsou vyslány svou rodinou, jindy své rodiče, kteří v ČR již nelegálně žijí, následují.

Kopuleťá (2009) uvádí, že velkou skupinu tvoří nezletilí bez doprovodu, kteří žádají o mezinárodní ochranu, a to v přijímacím středisku nebo v zařízení pro zajištění cizinců. Přijímací středisko se nachází v obci Vyšní Lhoty a v tranzitním prostoru mezinárodního letiště Praha – Ruzyně. Tyto děti se do ČR dostanou nelegální cestou za pomoci převaděčů, po přiletu však zůstanou ponechány osudu. Nemají doklady, jsou pouze poučeny jak reagovat v případě, že se střetnou s policií. Dle UNHCR (2004), někteří nezletilí bez doprovodu během azylového řízení dosáhnou věku 18 let, i přesto pro ně platí totéž co pro děti do 18 let věku.

Kopuleťá (2009) dále uvádí, že druhou skupinu tvoří nezletilí bez doprovodu, kteří v ČR žijí nelegálně. Tuto skupinu tvoří děti ulice, obchodované děti, i děti, které se pokusily o nezákonné překročení státních hranic. Policie tyto děti buď umístí do zařízení pro zajištění cizinců za účelem deportace, nebo je předá do péče ústavního zařízení. Poslední skupinu tvoří děti, které na území ČR žily s rodinou legálně, ale kterým rodiče zemřeli, nebo je opustili.

Jak uvádí Evropská migrační síť (2010), mezi národnosti, které u dětí bez doprovodu převažují, patří národnost čínská, vietnamská, indická, ukrajinská a ruská. Dále do ČR míří děti z Konga, Iráku, Gruzie, Slovenska a další. Někteří se snaží dostat do Německa či Velké Británie a ČR je pro ně pouze přestupní stanicí. Dle Jeřábkové (2010), je většina nezletilých svěřena do zařízení pro děti – cizince. Khollová, et al.

(2010) zmiňuje, že v tomto zařízení mají až do dosažení 18 let oprávnění k trvalému pobytu na území ČR. „Problém ovšem nastává po dosažení 18 let, kdy je nutné individuálně řešit následný pobyt každého již zletilého cizince na území ČR“ (Khollová, et al., 2010, s. 20).

Jak uvádí Jeřábková (2010), zajišťováním cizinců se zabývá zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Také opatrovník má zde svou úlohu. Pomáhá nezletilému při právních úkonech spojených se správním řízením a chrání jeho zájmy a práva. Ne vždy se dá považovat umístění dítěte do zajišťovacího zařízení za rozhodnutí sledující nejlepší zájem dítěte. V zařízeních je velmi omezena cizincova svoboda a omezen rozvoj osobnosti. Dle Khollové (2010), jsou většinou cizinci umisťováni do zařízení ústavní výchovy a instituty náhradní rodinné péče zůstávají až na druhém místě. Kopuleťá (2009) uvádí, že systém péče je často zneužíván cizinci staršími 18 let, kteří chtějí získat výhody, které mají nezletilí bez doprovodu. Zjištění věku se dá přibližně zjistit, ale provádí se jen velmi zřídka kvůli své finanční náročnosti.

Dle Jeřábkové (2010), je dalším problémem návrat či vyhoštění nezletilého do země původu. Návraty jsou často realizovány, aniž by se zjistily podmínky, které v zemi původu jsou. Často se o nezletilého nemá ani kdo postarat. Problematické je také samotné navrácení a vyhoštění nezletilých osob bez doprovodu. Jak uvádí Evropská migrační síť (2010), většinou se do své země vrací děti ze Slovenska a Bulharska. Nezletilý může vycestovat za rodiči za účelem sloučení rodiny. Rodiče však musí žít v cílové zemi legálně a prokázat svou příbuznost s nezletilým.

1.12 Zařízení pro zajištění cizinců a zařízení pro děti - cizince

Jak zmiňuje Zařízení pro děti-cizince, diagnostický ústav, dětský domov se školou, výchovný ústav, středisko výchovné péče, základní a praktická škola (2007), k dětem uprchlíkům je nutné se chovat citlivě, vzhledem k traumatům, kterými prošly. Kulturní podmínky těchto dětí se zcela liší od kultury v české společnosti, proto se musí pracovníci vždy seznámit i s kulturou dětí, které do zařízení přijdou. Dle Evropské

migrační síť (2010), pobývají děti nejprve v zajišťovacím zařízení, až potom přicházejí do zařízení pro děti – cizince.

1.12.1 Zařízení pro zajištění cizinců (ZZC)

Dle Khollové, et al. (2010), slouží zařízení pro zajištění cizinců k umístění cizince na základě rozhodnutí o zajištění, které vydává Policie ČR. Toto zařízení se také nazývá detenční zařízení. Cizinec může být zajištěn policií na základě zahájení řízení o správním vyhoštění nebo za účelem předání cizince. V zařízení je cizinec velmi hlídán, je omezena jeho svoboda, neexistuje, aby zařízení opustil. Je možné ho přirovnat k vězení. Pokud se cizinec pokusí ze zařízení utéci, je potrestán. Cizinec, který je umístěn do zařízení, má povinnost učinit prohlášení o úmyslu požádat o mezinárodní ochranu. Po uplynutí týdne oprávnění zaniká. To, že cizinec žádost podá, nemá vliv na ukončení jeho zajištění. V zařízení může strávit až 180 dní, pokud jde o nezletilé děti bez doprovodu, tak ty mohou v zařízení setrvat až 90 dní. Detenční zařízení se nachází v Bělé pod Bezdězem a v Poštorné.

1.12.2 Zařízení pro děti – cizince (ZDC)

Jak uvádí Evropská migrační síť (2010), jde o specializované zařízení, které vzniklo v roce 2004, kde mají děti zajištěnou výchovu a vzdělávání, které je zaměřené na jejich kulturní a náboženská specifika. Jak dodává Khollová (2010), pomáhá dětem mladším 18 let. Většinou jsou tyto děti v ČR samy, bez rodičů či jiných příbuzných.

Dle Khollové, et al.(2010) jsou v zařízení umístěny i děti, které mají rodiče, ale kteří se o ně nemohli postarat. Fungují podobně jako dětské domovy či jiná zařízení pro české děti bez rodičů, s tím rozdílem, že toto zařízení je pro děti česky nehovořící.

Kopuleťá (2009) uvádí, že v zařízení jsou děti pod stálým dohledem, což jim znesnadňuje integraci do nové společnosti. Jen málokdy se setkají s českým prostředím, což má i vliv na jejich motivaci učit se český jazyk. Jsou neustále s dětmi, které hovoří stejným jazykem, proto nemají potřebu se český jazyk učit. Jak zmiňuje Evropská migrační síť (2010), velkým problémem u těchto dětí jsou útky ze zařízení. Tyto děti

se často stávají oběťmi obchodu s lidmi, jsou nuceny k prostituci a páchání trestné činnosti.

Zařízení pro děti - cizince se skládá ze dvou částí:

1. Diagnostický ústav v Praze – tzv. Modrá škola

Dle Khollové, et al. (2010), musí být dítě po vstupu do zařízení nejprve umístěno na Modrou školu, kde musí podstoupit vstupní pohovor, při kterém je přítomen tlumočnick a kde je mu řečeno vše o zařízení a jeho funkci. Kromě vstupního pohovoru musí dítě podstoupit ještě pohovor s psychologem a je podrobena lékařské prohlídce. Součástí zařízení je škola a dítě se v ní učí kromě základních předmětů i český jazyk.

Jak uvádí Zařízení pro děti-cizince, diagnostický ústav, dětský domov se školou, výchovný ústav, středisko výchovné péče, základní a praktická škola (2007), nabízí diagnostický ústav místa pro 18 dětí, které zde pobývají 8 týdnů. Pobyt se skládá ze 4 fází, jde o fázi adaptační, stabilizační, podpůrnou a výstupní. Děti se přizpůsobí režimu většinou do konce prvního měsíce. Do diagnostiky spadá pět oblastí, jde o diagnostiku zdravotní, sociální, pedagogickou, speciálně pedagogickou a psychologickou.

2. Dětský domov v Hříměždících u Příbrami - tzv. Permon

Jak zmiňuje Zařízení pro děti-cizince, diagnostický ústav, dětský domov se školou, výchovný ústav, středisko výchovné péče, základní a praktická škola (2007), dětský domov má k dispozici 24 lůžek. Děti bydlí ve skupince po 5 až 8 dětech, které jsou různého pohlaví i různého věku. Dle Khollové, et al. (2010), děti v dětském domově zůstávají až do věku 18 let. Do 24 let pouze pokud studují, dodržují pravidla zařízení a jejich pobyt v ČR je legální. Pod zařízení spadají dvě školy, a to základní škola a dvouletá praktická škola. V zařízení je dětem poskytnuto ubytování, strava, zdravotní péče, vzdělání, zájmové kroužky, apod. Vše je poskytováno bezplatně.

„Do Zařízení pro děti - cizince jsou umístovány:

- děti ze Zařízení pro zajištění cizinců (Bělá-Jezová),
- děti z Příjímacích středisek pro žadatele o azyl (Zastávka u Brna, letiště Praha - Ruzyně),
- děti, které policie zadržela na ulici (při krádeži, při běžné kontrole dokladů),
- děti, které v České republice žily společně s rodiči, ale v současnosti se o ně rodiče nemohou postarat (rodiče museli z ČR odcestovat, rodiče jsou v nemocnici, nebo ve vězení),
- děti, které ze Zařízení pro děti – cizince utekly a policie je zadržela (v ČR nebo v zahraničí)“ (Khollová, et al., 2010, s. 16).

Khollová, et al. (2010) uvádí, že ať už nezletilí bez doprovodu pobývali v ČR legálně či ne, do zařízení se dříve či později dostanou. Od chvíle kdy je nezletilý do zařízení umístěn, je jeho pobyt v ČR legální, a to nemusí ani žádat o azyl.

Pod zařízení spadají dvě školy:

Základní škola

Jak uvádí Khollová, et al. (2010), základní škola funguje v rámci zařízení. Děti se zde naučí základnímu vzdělání a zároveň základy českého jazyka. Vysvědčení, které je dokladem o ukončeném vzdělání, dostanou děti na konci studia.

Dvouletá praktická škola

Khollová, et al. (2010) zmiňuje, že nezletilí, kteří navštěvují dvouletou praktickou školu, jsou po jejím ukončení připraveni na práci v daném oboru. Jde o obor kuchařské práce.

Dále Khollová, et al. (2010) uvádí, že školy spadající pod zařízení mají určitou výhodu, a to, že dotyčný na nich může studovat, aniž by ovládal český jazyk. Tím se výrazně liší od českých škol. Doklad o dosaženém vzdělání, který zde nezletilí získají, je nutný pro další studium, ale i pro získání práce. Nahrazuje doklad z původní země.

2 Cíl práce a hypotézy

Cílem práce bylo zjistit překážky, které brání integraci dětí - azylantů a imigrantů.

Konkrétně jsem zjišťovala překážky v pěti oblastech, a to v oblasti jazyka, kultury, bydlení, sociálních vztahů a potřeb. Integraci jsem zkoumala u dětí – imigrantů, a to technikou rozhovoru.

Hypotézy byly vzhledem ke zvolenému typu výzkumu navrženy v závěru práce.

3 Metodika výzkumu

3.1 Použitá metoda

Pro získání potřebných údajů jsem zvolila kvalitativní výzkum. Byla použita metoda dotazování, technika rozhovoru. Doplnující metodou byl sociometrický test. Rozhovor byl určen dětem - imigrantům a jeho cílem bylo zjistit překážky v integraci. Obsahoval 60 otázek + doplňující dotazník od doc. PhDr. Kovaříka a Prof. Dunovského, který obsahoval 7 otázek. Tyto otázky byly použity v četných výzkumech právního povědomí (často realizovaných na ZSF). Otázky byly uzavřené, polootevřené i otevřené, které převažovaly. U otevřených a polootevřených otázek měli respondenti místo pro vlastní odpovědi, u otázek uzavřených byly odpovědi nabídnuty. Sociometrický test obsahoval 6 otázek, které zjišťovaly integraci dítěte jiné než české národnosti mezi ostatní spolužáky.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkum zaměřený na děti - imigranty probíhal v zařízení pro děti – cizince Permon, které poskytuje těmto dětem bezplatně ubytování, stravu, zdravotní péči, možnost vzdělání apod. Celkem bylo uskutečněno 10 rozhovorů. Výzkumný soubor tedy tvořilo 10 dětí imigrantů ve věku 7 – 18 let (max. 21 let u studujících). Výsledky rozhovorů byly zpracovány formou případových studií.

Sociometrický test byl zaměřen na studenty. Byl realizován ve školních třídách na ZŠ J. K. Tyla v Písku, dále na píseckém gymnáziu. Výzkumný soubor tvořili studenti tříd různého stupně, ve věku 7-18 let (včetně cizinců). Test byl proveden celkem v pěti třídách. Výsledky testů byly zpracovány vlastním sociogramem.

Rozhovory byly uskutečňovány od ledna do března 2011. Sociometrické testy byly realizovány od února do března 2011.

Výběr zkoumaného souboru byl záměrný. Děti - imigranti mi byly vybrány na základě předpokladu dorozumět se českým jazykem. Jsem si vědoma možného rizika, kterým je zkreslení výsledků práce v oblasti jazyka.

Chtěla jsem provést rozhovory i s dětmi - azylanty, ale to mi nebylo umožněno. Zařízení azylanty chrání, dbá na ochranu informací, které se jich týkají.

4 Výsledky

4.1 Vyhodnocení odpovědí dětí imigrantů

Celkem bylo uskutečněno 10 rozhovorů. Rozhovory byly realizovány s dětmi - imigranty žijícími v ČR. Rozhovor obsahoval 60 otázek + 7 doplňujících (viz Příloha č. 1). Odpovídaly 2 ženy a 8 mužů. Všem respondentům bylo od 7 do 18 let (max. 21 let u studujících). Výsledky byly zpracovány formou případových studií.

Výzkumný soubor tvořili:

- klient A. z Konga, 18 let
- klientka B. z Vietnamu, 16 let
- klient C. z Bulharska, 14 let
- klient D. z Moldávie, 15 let
- klient E. z Vietnamu, 21 let
- klient F. z Makedonie, 8 let
- klient G. z Vietnamu, 21 let
- klient H. ze Slovenska 17 let
- klientka I. z Vietnamu, 8 let
- klient J. z Makedonie, 15 let

Klient A.

Klient přicestoval do České republiky v roce 2009. Byl zadržen na území ČR bez doprovodu rodičů či jiné zletilé osoby. V současné době probíhá u klienta řízení ve věci nařízení ústavní výchovy. Klientův otec byl voják. Pro své politické názory byl zavražděn politickými odpůrci. Bratr zmizel, a klient o něm nic neví, ani kde by se mohl zdržovat, nebo zda je vůbec na živu. Nejprve byl klient se svou matkou a dalšími třemi mladšími sourozenci převezen otcovo nadřízeným na stranu demokratického Konga. Rodina zde zůstala a klient putoval dále do ČR. Od otcova známého dostal nějaké peníze a bylo na něm, jak vše zvládne. Bylo mu řečeno, že je již velký a musí si se vším poradit sám.

V současné době nemá klient žádné informace o své rodině, neví, zda rodina vůbec žije. V Kongu absolvoval klient základní vzdělání, poté střední školu a úspěšně složil všeobecnou maturitu. Poté studoval první ročník technické univerzity, školu nedodělal.

Mezi jeho záliby patří tanec, naopak nemá rád úklid. Rád jezdí s kamarády do Prahy na zábavu. V zařízení mají klienti režim, který platí pro všechny. Klienti ráno vstanou, nasnídají se, jdou do školy, po škole si udělají úkoly, poté mají osobní volno, dále následuje večeře, psaní úkolů a spánek. Opatrovníka již klient nemá.

Jazyk

Klient s českým jazykem nemá žádné velké problémy. I když chce vyjádřit něco složitějšího, používá češtinu. Domluví se bez problémů, jen čtení a psaní by trochu potřeboval zlepšit. Matka s bratrem česky neumí, tuto řeč se naučil až v ČR, v zařízení pro zajištění cizinců. V klientově zemi původu se mluví francouzsky a národním jazykem lingala.

Kultura

Mezi kulturou v klientově původní zemi a českou kulturou jsou velké rozdíly. Za největší rozdíl považuje A. tradice. Pokud jde o české zvyky, tak ty mu problém nedělají, zvyky z původní země v ČR nedodrжуje. Také vidí rozdíl v jídle. České jídlo mu chutná, ale taky se najde něco, co nemusí.

Bydlení

Klient bydlí jako všichni ostatní klienti v zařízení pro děti – cizince. Rodiče, ani žádné příbuzné v ČR nemá. V zařízení sdílí pokoj s kamarádem, ale každý má svůj koutek s pracovním stolem a židlí pro své potřeby.

Sociální vztahy

Klient má mnoho přátel, jde převážně o kamarády ze zařízení, ke kterým má velkou důvěru. Hodně dobrých kamarádů má cca 10. Pokud má s něčím problém, obrací

se v první řadě na ně, poté až na vychovatele, či učitele. Nejčastěji se problémy týkají školy.

Potřeby

Na svůj život si klient nestěžuje, ale najdou se věci, které by rád změnil. Klient má jedno velké přání, a to je doplnit si vzdělání. V budoucnu by chtěl být inženýrem technického zaměření, to je také povolání, které se mu nejvíce líbí. Také má jeden tajný sen, a tím je odchod ze zařízení. Chce začít nový život a získat tak větší volnost. Má z toho však strach, neví, jak to venku chodí.

Klientka B.

Klientka se narodila v Německu. Ve 2 letech se přestěhovala s babičkou, otcem a matkou do ČR. Má starší sestru, která žila do 6 ti let ve Vietnamu. Babička zemřela v roce 2002. Mezi rodiči došlo v roce 2006 k rozchodu. Matka se poté vrátila do Vietnamu a dcery zůstaly v péči otce. Po měsíci se ale vrátila a dosud má dcery ve své péči. Otec odjel do Vietnamu, kde žije. S otcem je dívka v telefonickém spojení.

V roce 2009/2010 ukončila klientka základní devítiletou docházku v ZŠ v Praze. Neměla příliš dobrý prospěch. Od září 2010 navštěvuje soukromou střední odbornou školu v Praze. Kvůli špatnému prospěchu a velké absenci jí byla škola na dva roky přerušena.

V dřívější době klientka experimentovala s "marihuany, cigaretami, nechala se potetovat a nechala si aplikovat piercing. Opakovaná selhání vedla k umístění do zařízení. Žádné problémy v zařízení nedělá, jen jedenkrát se dopustila vážnějšího přestupku, kdy trest samozřejmě přijala. Autoritu vychovatelů a pedagogů respektuje. Zařízení se s matkou snaží spolupracovat, snaží se o co nejrychlejší navrácení dívky domů k matce. Je jisté, že dívka by nyní doma fungovala bez problému a bylo by jí tam možná lépe. V České republice je přihlášena k trvalému pobytu a má vietnamské státní občanství. Ráda chodí s kamarády sportovat, nejraději tráví volné chvíle ve skateparku. Má ráda hudbu, kino, malování, snowboarding a skateboarding. Co nemá ráda, jsou hádky, nejčastěji jde o hádky s matkou. Opatrovníka nemá.

Jazyk

Klientka plynne ovládá český jazyk i vietnamský jazyk. Češtinu používá, i pokud chce vyjádřit něco složitějšího. Vietnamsky mluví pouze s matkou, která česky vůbec neumí. Sestra mluví také plynne česky i vietnamsky. B. se takto hovořit naučila v ČR v zařízení pro zajištění cizinců. Z češtiny jí téměř nic nedělá problém, pouze v poslechu si je občas trochu nejistá. Jazyk pro ni není bariérou v integraci.

Kultura

B. vidí velké rozdíly mezi českou a vietnamskou kulturou, a to převážně v chování lidí. Zdá se jí, že v ČR jsou na sebe lidé moc zlí. Klientka má v ČR možnost dodržovat své zvyky z původní země, jedním ze zvyků, které dodržuje, je oslava Asijského Nového roku, který se slaví v únoru. S českými zvyky nemá sebemenší problém. S českým jídlem je také spokojená, i přesto, že se velmi liší od vietnamské kuchyně.

Bydlení

Klientka bydlí jako ostatní respondenti v zařízení pro děti – cizince, ale na víkendy jezdí k matce a sestře do Prahy. Matka podniká, finančně jsou na tom velmi dobře. V Praze mají rodinný domek, kde má pokojík sama pro sebe, ale i tak se jí doma moc nelíbí.

Sociální vztahy

Přátel má B. hodně, více jak deset, kterým bezmezně důvěřuje. Obrací se na ně se svými problémy.

Potřeby

Klientka by se ráda stala profesionální „tatterkou“. Celkově je se svým životem nespokojená, je hodně věcí, které by chtěla změnit. Např. by chtěla urovnat svůj vztah s matkou, která jí nerozumí, ale i přesto si myslí, že je to právě ona, která jí má na světě nejraději. Matka nechápe její životní styl, všechno klientce zakazuje, nedůvěřuje jí, lpí

na tradiční vietnamské výchově. I přes tyto rozpory matka spolupracuje a dceru navštěvuje. Bývá velmi často nemocná, i to může bránit její integraci a znesnadňuje jí to školní docházku.

Klient C.

Klient se narodil v Bulharsku, jeho otec je bulharského původu a matka původu vietnamského. Do ČR se klient dostal v roce 2002 kvůli práci rodičů. Rodiče začali provozovat dva obchody, jeden s potravinami, druhý s oděvy. Klient má dokončenou 5 třídu ZŠ v Praze, zanedbával školní docházku kvůli matce, která ho nutila pomáhat v obchodě. Byla velmi přísná. S otcem žádné problémy nemá. Kvůli matce odešel z domova a několik dní přespával u kamaráda. Poté pro něj přišla Policie ČR, kterou zavolala matka. Pak nastoupil do zařízení.

Klient se nechce vrátit k matce, ale chtěl by být s otcem. Ví ale, že rodiče žijí spolu, musel by to nějak zvládnout. Problémem je, že podmínky doma nejsou přizpůsobeny jeho návratu, ani po stránce materiální. Otec chlapce navštěvuje, občas i s matkou. Jeden víkend byl chlapec doma na propustku, vrátil se spokojený, návštěva proběhla v pořádku.

Klient je snaživý, samostatný, zodpovědný, ale je lehce ovlivnitelný. Může se stát snadnou obětí šikany. Rád podniká výlety do Prahy, kde se chodí bavit. Rád sportuje, nerad se učí a celkově má nerad školu. Má opatrovníka, ke kterému má důvěru.

Jazyk

C. hovoří českým jazykem, se kterým nemá téměř žádné problémy. Z rodičů umí česky pouze otec, od kterého se klient český jazyk naučil. Doma hovořil bulharsky.

Kultura

Bulharská a česká kultura je velmi odlišná. Jako největší rozdíl mezi kulturami vidí C. v tradicích, ty ale v ČR nedodržuje, i když by mohl, a nebyl by to žádný

problém. S čím má ale klient velký problém je jídlo, které se hodně liší od bulharské kuchyně a klient si na něj nemůže zvyknout. Nechutná mu.

Bydlení

Klient bydlí v zařízení pro děti – cizince, někdy jezdí domů na návštěvy. V zařízení sdílí pokoj s kamarádem.

Sociální vztahy

C. má hodně kamarádů, přibližně 10. Často s nimi řeší osobní problémy a věci ohledně školy.

Potřeby

C. má jedno velké přání, a zároveň potřebu, a to je odejít ze zařízení a získat tak větší volnost. Se svým nynějším životem je nespokojený.

Klient D.

Klient byl do zařízení přijat v roce 2009. Byl podán návrh na nařízení předběžného opatření na základě žádosti matky o umístění. Vše odůvodnila tím, že je klient problémový, nezvládá jeho výchovu. Toulá se, nechodí do školy a nerespektuje ji. Klient se narodil v Moldávii. V pěti letech jeho matka odjela do ČR a děti v Moldávii nechala. V osmi letech se vrátila zpět a odvezla ho i se setrou do České republiky. S otcem se klient nestihl ani rozloučit, neví, kde nyní žije, možná prý v Rusku. V ČR se naučil výborně český jazyk. Matka se v ČR podruhé provdala za Čecha, se kterým má dítě. Chlapec si však s matky novým manželem vůbec nerozumí. Několikrát kvůli němu utekl z domova a pobýval u kamarádů. Po dvou letech se matka rozvedla a spolu s klientem a jeho sestrou se přestěhovali. Tam si našla nového přítele. V současné době si klient s matkou již tolik nerozumí, matka o něj prý nemá zájem. Velmi často se hádají. Rád by se vrátil domů, ale to by se matka musela trochu změnit.

Experimentoval s drogami, alkoholem, kouří. Má rád fotbal, parkur a kickbox.

Dosud nebyl na žádné propustce, jen párkrát mluvil telefonicky s matkou. Ta syna domů nechce, ani na víkend, na péči o syna se prý ještě necítí.

Rád chodí sportovat, nejraději má fotbal, který hraje s kamarády. Nerad se učí. Jeho vysněným povoláním je automechanik. Opatrovníka má, může se na něj spolehnout, pomáhá mu, s čím potřebuje a čemu nerozumí.

Jazyk

Jako mnoho dětí ze zařízení pro děti – cizince se klient dorozumívá českým jazykem, používá ho, i když potřebuje vyjádřit něco složitějšího. Když jede klient na víkend domů, hovoří tam česky, moldavsky i rusky. Matka český jazyk ovládá, od ní se klient mluvit česky naučil. Občas má problémy s psaním a mluvením v českém jazyce. Co by napomohlo ke zlepšení v těchto směrech, nedokáže určit.

Kultura

Moldávie a Česká republika jsou velmi rozdílné země. Největší rozdíl vidí D. v lidech. Chování lidí je v ČR velmi odlišné. V Moldávii jsou lidé přátelští, pomáhají si, zde se mu zdají lidé zlí. Je zvyklý dodržovat v ČR zvyk z původní země, a to modlení se. Problém s tím nemá. Najdou se však i lidé, kteří nejsou zvyklí se modlit a o klientovi si myslí buhví co. Na české jídlo si D. celkem zvykl, i když se také najde jídlo, které nemá rád.

Bydlení

D. bydlí v zařízení, na návštěvy jezdí za matkou a sestrou do Karlových Varů, kde bydlí ve větším bytě. D. zde má pokojík sám pro sebe, líbí se mu doma a moc rád za rodinou jezdí.

Sociální vztahy

D. má hodně přátel, mezi které řadí i matku, sestru a bratra. Potřebuje často pomáhat se školou a osobními problémy, které nejčastěji řeší s kamarády.

Potřeby

Klientovi nejvíce chybí jeho otec, se kterým by rád bydlel. Se svým životem není ani spokojený, ani nespokojený, rád by zařízení opustil a bydlel doma.

Klient E.

Klient se narodil ve Vietnamu. Do zařízení byl přijat v roce 2007. Do zařízení přišel po 3 měsíčním pobytu v zařízení pro zajištění cizinců Běla – Jezová, kam byl umístěn v roce 2006 poté, co byl zajištěn z důvodu přicestování do ČR bez platných dokladů totožnosti. Na území České republiky vstoupil v roce 2006. Do ČR šel za lepším životem. Cizineckou policií mu bylo uloženo správní vyhoštění na dobu 3 let a za správní řízení mu byla vyúčtována částka 1000 Kč. Jelikož klient neměl dostatek financí, bylo sepsáno odvolání pro nemožnost zaplatit dluh. Nejprve byl klientovi vystaven výjezdní příkaz platný do roku 2007, poté mu byl vystaven cestovní průkaz totožnosti s výjezdním příkazem.

Klient je inteligentní, snaží se pomáhat druhým. Má však nízké sebevědomí a trpí citovou deprivací. Rád vaří, sportuje, nerad uklízí. Do budoucna by chtěl být kuchařem. Toto povolání se mu moc líbí. Opatrovníka již nemá.

Jazyk

S vyjadřováním se v českém jazyce E. potíže nemá, naučil se ho během pobytu v zařízení pro zajištění cizinců. Někdy mu dělá problémy čtení, co je ale horší, to je psaní. Rodiče mluvili pouze vietnamsky. Oba rodiče mu zemřeli a žádné jiné příbuzné nemá.

Kultura

Rozdíly mezi českou a vietnamskou kulturou vidí E. Převážně v jídle a tradicích. Myslí si, že právě zvyky vedou často ke vzniku nedorozumění. Žádné ale v ČR nedodrhuje. I přes velké rozdíly v jídle mu česká kuchyně moc chutná.

Bydlení

E. bydlí v zařízení, pokoj sdílí s kamarádem. Nemá domov. Za celou dobu pobytu ho nikdo nenavštívil, nikomu nevolal ani nikdo nevolal jemu. Útěku se nedopustil.

Sociální vztahy

Přátel má E. hodně, jde hlavně o kamarády ze zařízení. Se svými problémy se obrací nejčastěji na vychovatele.

Potřeby

Největší problémy má E. s doklady, potřeboval by si vyřídit pas a také pobyt. Cítí se být ale spokojený.

Klient F.

Klient byl přijat do zařízení na základě usnesení o předběžném opatření. Do České republiky se dostal v roce 2007 na základě turistického víza přiděleného na pozvání matky a jejího manžela, kteří již v ČR pobývali. Ti sem přijeli za prací. Předtím žil s babičkou v Makedonii. Nejprve za matkou do ČR přijel její syn z prvního manželství, poté chlapec se svým starším bratrem. Biologický otec žije v Makedonii, kde provozuje restauraci. U něj klient nějaký čas vyrůstal. V roce 2008 byla klientova matka s přítelem zadržena Policií ČR za krádež.

Klient byl i s bratrem umístěn do dětského domova v Praze. Poté, co byla na matku s přítelem uvalena vazba, bylo vydáno usnesení o předběžném opatření, kdy se chlapec s bratrem umístili do zařízení. Během pobytu v zařízení byl chlapec s bratrem několikrát navštívit matku ve vazební věznici. Matka si vyžádala návštěvu chlapců každých 14 dní. Několikrát do zařízení volala i babička z Makedonie. Chlapec měl vždy velikou radost.

V době příchodu do zařízení měl chlapec již 2 měsíce neplatné turistické vízum. Bylo mu uděleno cizineckou policií vízum strpění. Vlastní cestovní pas.

Moc rád kreslí, nerad uklízí. Čím chce být do budoucna, neví, ale líbí se mu povolání hasiče. F. má svého opatrovníka, který mu pomáhá s tím, čemu nerozumí.

Jazyk

Klient se s ostatními dorozumívá českým jazykem, který se naučil od matky a jejího manžela. Doma občas hovoří makedonsky. Ve všem co se týká jazyka, je klient průměrný, jak v poslechu, mluvě, čtení, tak i v psaní.

Kultura

Mezi českou a makedonskou kulturou si rozdíly uvědomuje, hlavně tedy v jídle, které je od českého jídla velmi rozdílné. Ale nevidí v něm problém, chutná mu. Jediný zvyk, který F. dodržuje, je modlitba, modlí se 2x denně (ráno a večer).

Bydlení

F. bydlí v zařízení pro děti – cizince, pravidelně jezdil za matkou na víkendy i se svým bratrem, ale nyní je matka ve vězení, tudíž nemá kam jezdit. Matka s manželem mají byt v Praze, kde vlastní byt 3+1. V zařízení sdílí klient pokoj se svým bratrem, doma pokojík sám pro sebe také nemá.

Sociální vztahy

F. si hodně rozumí s kamarády ze zařízení. Také považuje za své kamarády rodiče a staršího bratra, velmi má rád i svou babičku, se kterou se však nevidá, žije v Makedonii. Pokud potřebuje pomoci se školou, obrací se na bratra, a také na učitele.

Potřeby

F. je v zařízení celkem spokojený, ale chtěl by více času trávit s rodinou. Také by se chtěl podívat do své země za babičkou a otcem.

Klient G.

Klient byl do zařízení přijat v roce 2008. Byl zadržen Policií ČR při kontrole dokladů v jedné herně. Bylo s ním zahájeno správní řízení a uděleno správní vyhoštění z území ČR na 3 roky z důvodu neoprávněného pobytu na území ČR bez platného víza. Také mu byla za správní řízení vyúčtována částka 1000 Kč. Do zařízení byl převezen pracovníkem OSPOD. V ČR žije 3 roky, pracoval na tržnici v obchodě.

Vzhled klienta ani jeho chování neodpovídalo uvedenému věku 17 let, proto bylo požádáno o nařízení kostní zkoušky věku. Dodnes nařízena nebyla. Za celou dobu pobytu se klient nedopustil útěku.

Rád sportuje a chodí s kamarády ven. Nerad se učí. Nejvíce se mu líbí povolání doktora, ale chtěl by být kuchařem. Opatrovníka nemá.

Jazyk

G. umí česky velmi dobře. Jeho rodiče, kteří češtinu ovládají, ho česky mluvit naučili. Občas s nimi mluvil vietnamsky. Jediné, co by potřeboval zlepšit je psaní, které mu občas dělá problémy.

Kultura

Největší rozdíl mezi českou a vietnamskou kulturou vidí G. ve vztahu k rodině. U nich je rodina vždy na prvním místě. Vietnamské zvyky v ČR nedodrží a české zvyky mu také nedělají problém. I přesto, že se česká kuchyně od vietnamské dost liší, na české jídlo si G. nestěžuje.

Bydlení

G. bydlí v zařízení, pokoj má společně s vietnamským kamarádem. Přijel za rodiči, ti však před dvěma lety odjeli zpět do Vietnamu. Není s nimi v kontaktu.

Sociální vztahy

Mezi klientovy kamarády patří převážně kamarádi ze zařízení. S nimi řeší osobní problémy, pokud má problémy se školou, obrací se na učitele a vychovatele.

Potřeby

Klient se cítí být v zařízení hodně spoutaný, touží po větší volnosti, a také touží být s rodinou. Se současným životem je nespokojený. Má velké obavy z toho, že už nikdy neuvidí svou rodinu.

Klient H.

Jde o klienta s výchovnými problémy. Do zařízení byl přijat v roce 2009 na základě rozsudku o nařízení ústavní výchovy. Předtím byl umístěn v jiném dětském domově, poté ještě v dětském diagnostickém ústavě. Klient se narodil v Košicích. Krátce po narození ho adoptovali současní rodiče. Biologické rodiče nezná. Má 4 nevlastní sourozence, 3 sestry a jednoho nevlastního bratra, toho mají rodiče v pěstounské péči. S ním má klient velmi dobrý vztah. Otec chlapce pracuje ve výrobě aut, matka je v domácnosti.

Dotyčný uvádí, že problémy s ním začaly ve 13 ti letech. Začal chodit za školu, krást a kouřit. Rodiče na OSPODu uvedli, že péči o klienta nezvládají. Proto byla nad chlapcem nařízena ústavní výchova.

Nevlastní žádné doklady totožnosti. Již dříve prý prosil rodiče, aby mu pomohli zařídit občanský průkaz či pas, ale dosud k tomu rodiče nepodnikli žádné reálné kroky. Zařízení požádalo Slovenské velvyslanectví v Praze o zjištění totožnosti a národnosti, která bude základem pro vystavení pasu. Občanský průkaz by musel být řešen s jeho zákonným zástupcem osobně na Slovensku.

Rád chodí s kamarády na zábavu a sportovat. Také rád hraje doma hry na počítači, v zařízení počítač nemá. Co se týče budoucí profese, dokáže si představit, že by byl popelářem, myslí si, že na víc nemá. Má opatrovníka, který mu pomáhá.

Jazyk

Klient se českým jazykem domluví bez problémů, slovenština není příliš rozdílná. I když potřebuje vyjádřit něco složitějšího, používá češtinu. Jako jedinou věc, se kterou má klient problémy je pravopis.

Kultura

Mezi slovenskou a českou kulturou H. žádné velké rozdíly nevidí. Ani žádné zvyky ze země původu v ČR nedodržuje. Česká kuchyně H. chutná, prý se tolik od slovenské kuchyně neliší.

Bydlení

H. bydlí v zařízení. O letních prázdninách byl na propustce u rodičů. Nejdříve bylo vše v pořádku, pak se začal opět toulat. Od té doby nebyl s rodiči v kontaktu, prý se na něj asi zlobí. Po návratu do zařízení následovaly další 3 útky. Rodiče bydlí v Praze, ve větším bytě, kde má H. pokojík sám pro sebe.

Sociální vztahy

Nejraději má otce s matkou, hodně mu pomáhají se školou, která mu dělá velké problémy. Myslí si, že i oni ho mají na světě nejraději.

Potřeby

H. by rád odešel ze zařízení. Na Slovensko se vrátit nechce, nikoho tam už nemá. Nejraději by se vrátil k rodičům, ale oni ho doma nechtějí. Několikrát se pokoušel rodičům dovolat, ale telefon byl vypnutý. S vlastním životem není ani spokojený, ani nespokojený. Klient se celkem životu v zařízení přizpůsobil, ale jeho chování velmi závisí na kamarádech. Trpí lehkou mentální retardací, přesto se dobře začlenil do většiny.

Klientka I.

Klientka byla přijata do zařízení na základě usnesení o nařízení předběžného opatření. Nacházela se na území ČR bez doprovodu rodičů. Dívku měli v péči rok nějací známí, svěřila jim ji její matka, která se od té doby neobjevila. Oni však chtěli odjet do Vietnamu, a tak se obrátili na OSPOD. V den umístění do zařízení se objevila její matka, která předložila veškeré svoje i dceřiny doklady. Uvedla, že byla ve výkonu trestu a propuštěna pár dní před umístěním dívky do zařízení. Měla zájem si nezletilou převzít do péče. V danou dobu však nebylo možné zjistit u matky vhodné podmínky, proto byla dívka umístěna do zařízení. Narodila se v ČR, má české státní občanství. Otec dívky je Čech. Matka však neví, kde se momentálně nachází.

Dívka nechodila do mateřské školy, byla vychovávána ve Vietnamské komunitě, mluví vietnamsky a trochu česky. Matka má k dítěti hluboký citový vztah, je s ní

pravidelně v kontaktu. Při každé návštěvě zařízení něco přinesla, někdy oblečení, jindy hračky. Matka bydlí v malém bytě v Praze, ale chce si pronajmout větší byt, až bude mít dceru doma. Pracuje jako kadeřnice. Zařízení se snaží o to, aby bylo dítě v co nejčastějším kontaktu s matkou.

Ráda chodí s kamarádkami na procházky a hraje si s nimi. Také ráda maluje, tančí, nerada se učí. Chtěla by se stát baletkou. Opatrovníka má.

Jazyk

I. česky hovoří, ale občas něčemu nerozumí. Když neví nějaké slovo, použije vietnamštinu. Česky se naučila mluvit od rodičů, někdy s nimi ale mluví i vietnamsky. Největší problémy jí dělá poslech. Jinak je ve všem, co se týká jazyka, průměrná.

Kultura

Rozdíly v kulturách I. vidí. Největší rozdíl vidí v lidech. Ve Vietnamu jsou dle ní na sebe všichni hodní, mají se rádi, pomáhají si, tady se jí to tak nezdá. Žádné vietnamské zvyky v ČR nedodrhuje. Jídlo se jí zdá odlišné, ale moc jí chutná. V zařízení jí jídla česká, u rodičů občas vietnamská. I v zařízení si udělají občas vietnamský, slovenský či jiný den, kdy si společně vaří národní jídla.

Bydlení

I. bydlí v zařízení, pokoj sdílí s kamarádkou, která je také vietnamského původu, proto si s ní tak rozumí. Velmi často jezdí na návštěvy k matce, která se momentálně velmi snaží o co nejčastější kontakt se svou dcerou.

Sociální vztahy

Dobré kamarádky má v zařízení I. tak 4, s kluky moc nekamarádí. Také se hodně obrací na vychovatele, ty má moc ráda. Hodně věcí také řeší s matkou, s tou také podniká výlety a vždy se na návštěvu u ní moc těší.

Potřeby

I. nic nechybí, nic nechce, aby bylo jinak. Je spokojená.

Klient J.

Klient byl přijat do zařízení na základě usnesení o předběžném opatření. Do České republiky se dostal v roce 2007 na základě turistického víza přiděleného na pozvání matky a jejího manžela, kteří již v ČR pobývali. Ti sem přijeli za prací. Předtím žil s babičkou v Makedonii. Nejprve za matkou do ČR přijel její syn z prvního manželství, poté chlapec se svým mladším bratrem. Biologický otec žije v Makedonii, kde provozuje restauraci. U něj klient nějaký čas vyrůstal. V roce 2008 byla klientova matka s přítelem zadržena Policií ČR za krádež.

Klient byl i s bratrem umístěn do dětského domova v Praze. Poté, co byla na matku s přítelem uvalena vazba, bylo vydáno usnesení o předběžném opatření, kdy se chlapec s bratrem umístili do zařízení. Během pobytu v zařízení byl chlapec s bratrem několikrát navštívit matku ve vazební věznici. Matka si vyžádala návštěvu chlapců každých 14 dní. Pravidelně chlapcovi píše dopisy, zajímá se o něj. Několikrát do zařízení volala i babička z Makedonie.

Klient před příchodem do zařízení navštěvoval 5 třídu ZŠ v Praze. V Makedonii chodil do 4 třídy ZŠ, u otce pomáhal v restauraci. Mluví makedonsky i česky. V době příchodu do zařízení měl chlapec již 2 měsíce neplatné turistické vízum. Bylo mu uděleno cizineckou policií vízum strpění. Vlastní cestovní pas.

Rád chodí s matkou a bratrem na nákupy a na procházky. Také rád sportuje, nejraději má fotbal a stolní tenis, nerad uklízí. Má opatrovníka, který mu pomáhá, když je potřeba.

Jazyk

J. se dorozumívá s dětmi i s dospělými českým jazykem, který se naučil od rodičů. Když je ale u nich na návštěvě, hovoří makedonsky. S češtinou problémy nemá, jen občas udělá nějakou tu pravopisnou chybu.

Kultura

Mezi českou kulturou a kulturou v Makedonii jsou prý velké rozdíly, ale J. žádný neuvedl. Žádné zvyky v České republice nedodrží. Na českou kuchyni si J. zvykl dobře, i když je jídlo velmi odlišné od toho jejich, na které byl klient zvyklý.

Bydlení

J. bydlí v zařízení pro děti – cizince, jezdil do Prahy za matkou a svým nevlastním otcem, kteří bydlí v Praze ve třípokojovém bytě, momentálně jsou ale ve vězení. Doma se J. líbí, pokoj pouze pro sebe nemá, sdílí ho s bratrem.

Sociální vztahy

Přátel má J. dost, mezi ně počítá i svou matku s nevlastním otcem, na které se obrací s problémy, pokud je zrovna u nich. Jinak se obrací na vychovatelky.

Potřeby

Klientovi hodně chybí počítač, na který je zvyklý z domova, ale jinou potřebu nemá. S počítačem souvisí i jeho vysněné povolání, které by chtěl v budoucnu dělat, jde o počítačového programátora. Se svým životem je J. docela spokojený. Návštěvy doma mu takto vyhovují.

4.2 Vyhodnocení sociometrických testů

Se studenty byl proveden sociometrický test, který obsahoval 6 otázek. Cílem bylo zjistit, jak se děti cizinci integrovaly mezi ostatní spolužáky.

Základní školu navštěvuje celkem 5 cizinců. Jde o chlapce maďarské národnosti ve věku 7 let, dále zde studuje chlapec z Moldávie, kterému je 12 let. Dalšími studenty jsou 2 dívky z Číny ve věku 12 a 15 let a chlapec z Vietnamu, kterému je 15 let.

Střední škola navštěvují 3 studentky vietnamské národnosti. Dvěma dívkám je 13 let, navštěvují druhý ročník osmiletého gymnázia. Třetí dívka je 12 let a navštěvuje první ročník osmiletého gymnázia.

Otázka č. 1: „Kdo ve vaší třídě má nejlepší nápady, s kým je největší legrace?“

Otázka č. 2: „S kým ze třídy bys jel (a) nejraději na výlet nebo šel (šla) do kina?“

Otázka č. 3: „S kým bys určitě nechtěl (a) jet na výlet nebo jít do kina?“

Otázka č. 4: „Vedle koho bys ve třídě rád (a) seděl (a)?“

Otázka č. 5: „Vedle koho bys ve třídě určitě nechtěl (a) sedět?“

Otázka č. 6: „Kdo má ve třídě největší autoritu?“

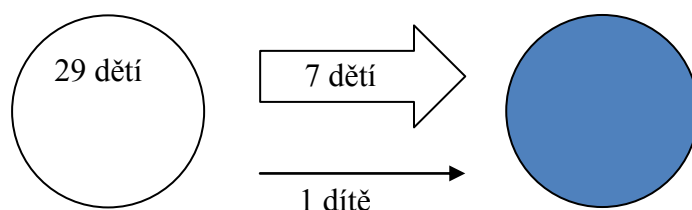
Základní škola

Chlapec, Maďarsko, 7 let

počet dětí ve třídě 29 (18 dívek, 11 mužů)

- 1) 2
- 2) 5
- 3) 1
- 4) X
- 5) X
- 6) X

Student získal v testu 7 pozitivních odpovědí a 1 negativní odpověď.

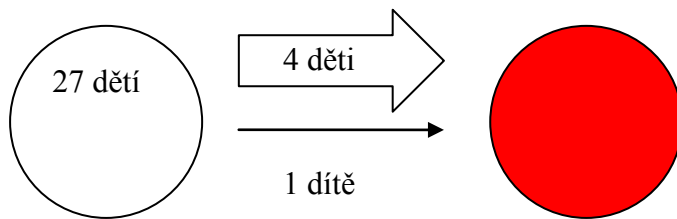

Dívka, Čína, 12 let

počet dětí ve třídě 27 (16 dívek, 11 chlapců)

- 1) X
- 2) 4
- 3) 1
- 4) X
- 5) X
- 6) 2

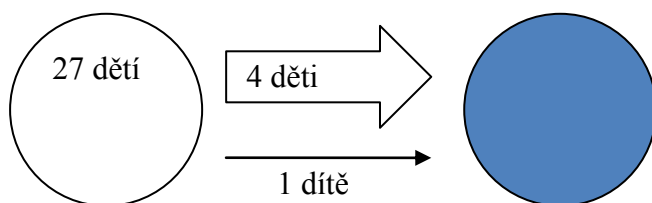
Studentka získala v testu 4 pozitivní odpovědi a 1 negativní odpověď.

Chlapec, Moldávie, 12 let
počet dětí ve třídě 27 (16 dívek, 11 chlapců)

- 1) 3
- 2) X
- 3) X
- 4) 1
- 5) 1
- 6) X

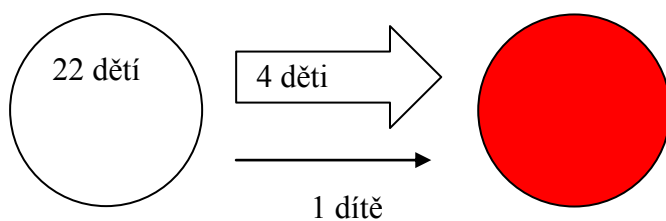
Student získal v testu 4 pozitivní odpovědi a 1 negativní odpověď.

Dívka, Čína, 15 let
počet dětí ve třídě 22 (12 žen, 10 mužů)

- 1) 2
- 2) X
- 3) X
- 4) 2
- 5) X
- 6) 1

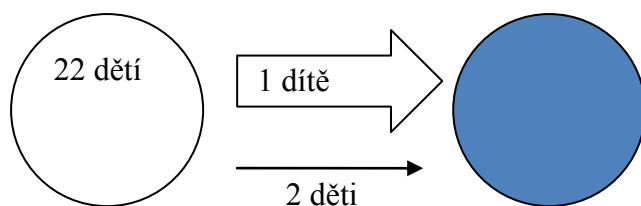
Studentka získala v testu 4 pozitivní odpovědi a 1 negativní odpověď.

Chlapec, Vietnam, 15 let
počet dětí ve třídě 22 (12 žen, 10 mužů)

- 1) X
- 2) 1
- 3) X
- 4) X
- 5) 2
- 6) X

Student získal v testu 1 pozitivní a 2 negativní odpovědi.

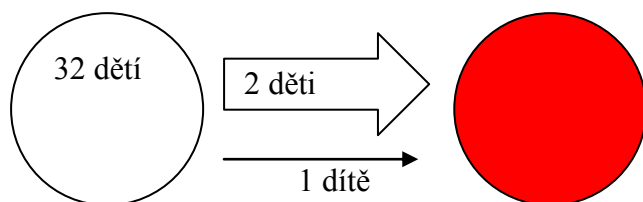

Střední škola

Dívka, Vietnam, 12 let
počet dětí ve třídě 32 (23 žen, 9 mužů)

- 1) X
- 2) 1
- 3) X
- 4) 1
- 5) 1
- 6) X

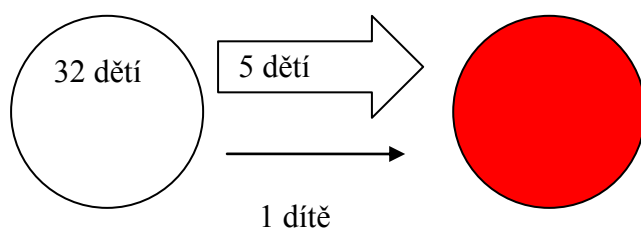
Studentka získala v testu 2 pozitivní odpovědi a 1 negativní odpověď.

Dívka, Vietnam, 13 let
počet dětí ve třídě 32 (15 žen, 17 mužů)

- 1) 3
- 2) X
- 3) 1
- 4) 2
- 5) X
- 6) X

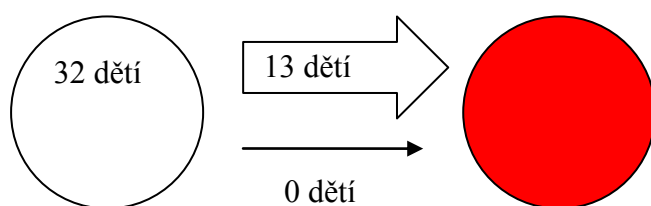
Studentka získala v testu 5 pozitivních odpovědí a 1 negativní odpověď.

Dívka, Vietnam, 13 let
počet dětí ve třídě 32 (15 žen, 17 mužů)

- 1) 3
- 2) 7
- 3) X
- 4) 3
- 5) X
- 6) 3

Studentka získala v testu 13 pozitivních odpovědí a negativní odpověď žádnou.

Na základě výsledků sociometrického testu lze uvést předpoklad, že původ dětí není překážkou v komunikaci s ostatními. Tento předpoklad by bylo možné ověřit v rámci kvantitativního výzkumu.

5 Diskuse

V diplomové práci jsem se snažila zjistit, zda existují nějaké bariéry, které brání dětem - azylantům a imigrantům žijícím v ČR, integrovat se do společnosti. Na základě výsledků jsem stanovila hypotézy.

Ke zpracování výzkumné části diplomové práce jsem použila techniku rozhovoru. Rozhovor byl rozdělen do pěti oblastí, jednalo se o oblast jazyka, kultury, bydlení, sociálních vztahů a potřeb. Celkem obsahoval 60 otázek, otázky byly uzavřené, polootevřené a otevřené.

Další samostatnou oblast tvořil doplňující dotazník, který navrhl doc. PhDr. Kovařík a Prof. Dunovský, a který se skládal ze 7 otázek. Jako doplňkovou metodu jsem zvolila sociometrický test.

Výzkumný vzorek pro diplomovou práci tvořily děti - imigranty ve věku 7-18 let (max. 21 let u studujících). Všechny děti pocházely ze zařízení pro děti - cizince Permon. Jako další doplňkový vzorek jsem vybrala studenty tříd různého stupně ve věku 7-18 let (včetně cizinců). Výzkum probíhal na dvou školách. V průběhu 3 měsíců byl rozhovor uskutečněn s 10 dětmi - imigranty. Studenti byli osloveni v pěti třídách (142 studentů).

V diskusi se zamýšlím nad výsledky výzkumu, porovnávám je s teoretickými poznatky a se svým názorem.

Z výzkumu jsem měla z počátku obavy, nevěděla jsem, zda se s dětmi domluvím, zda budou ochotni se mnou hovořit, jak se ke mně budou chovat pracovníci apod. Mé obavy byly ale zbytečné, děti byly příjemné, ochotné, pracovníci zařízení taktéž. Poté, co jsem se seznámila se svou prací, poskytli mi informace o chodu zařízení, o klientech a poskytovaných službách, také mě zařízením provedli. Nastal ale jiný problém, se kterým jsem také trochu počítala. Nebylo mi umožněno provést rozhovory s dětmi - azylanty. Pracovníci jsou pro práci s těmito dětmi speciálně vyškoleni, musí mít psychologický výcvik a podepisují mlčenlivost. Chrání jejich práva a všechny informace, které se jich týkají. Jak uvádí UNHCR (2004), mohlo by se stát, že by uniklé informace ohrozily rodinu dítěte. Mezi dětmi - azylanty je hodně nezletilých bez

doprovodu, a jak uvádí Evropská migrační síť (2010), musí být těmto dětem zajištěna zvláštní péče, odpovídající ochrana a musí být respektována a chráněna jejich práva. Z tohoto důvodu jsem svou práci zaměřila pouze na děti - imigranty. Jak uvádí Khollová, et al. (2010), zákon o azylu, který upravuje důvody pro udělení mezinárodní ochrany, se vztahuje na všechny osoby, včetně nezletilých bez doprovodu. Ve výzkumu převažovaly děti z Vietnamu, ale podařilo se mi získat i respondenta z Konga, Moldávie, Makedonie a Slovenska. Na rozhovor odpovídalo 8 chlapců a 2 děvčata.

Rozhovor byl rozdělen do pěti oblastí (jazyk, kultura, bydlení, sociální vztahy a potřeby), které jsou součástí integrace a v nichž jsem se snažila zjistit bariéry bránící integraci dětí – imigrantů. V úvodu rozhovoru byl zjištěn věk a národnost respondentů.

V první oblasti, a to oblasti jazyka, bylo zjištěno, že děti, se kterými byl veden rozhovor, nemají potíže dorozumět se českým jazykem. U této oblasti nastal problém ten, že respondenti byli vybráni záměrně dle schopnosti alespoň trochu se dorozumět česky. Jsem si vědoma toho, že tímto došlo ke zkreslení výsledků v oblasti jazyka.

Komunikace s dětmi byla velmi rozdílná, a přesto, že všichni respondenti český jazyk ovládali, byl každý rozhovor odlišný. Někteří byli aktivnější, rozpovídali se o sobě, jiní byli uzavřenější a dávali strohé odpovědi. Většina respondentů se česky naučila od svých rodičů, pouze dva respondenti byli s jazykem seznámeni až v zařízení pro zajištění cizinců. I přesto mě velmi překvapila mluva respondenta z Konga, který mluvil naprosto perfektně a srozumitelně. Občas se stalo, že jsem musela otázku zopakovat, případně více přiblížit, nebo jinak zformulovat. Pokud jim něco z českého jazyka dělá potíže, pak je to převážně pravopis. Většina respondentů uvedla, že i doma s rodiči hovoří, nebo hovořila česky, celkem sedm z deseti uvedlo, že i jejich rodiče česky hovoří. Jak uvádí Tollarová (2006, č. 6), pokud děti nejsou schopny dorozumět se jazykem hostitelské země, bude jejich integrace do společnosti značně ztížena. Jak také uvádí dokument *Inkluzivní škola* (4.6.2010, META), cizinci jsou schopni komunikovat v českém jazyce na základní úrovni asi po půl roce až dvou letech.

V oblasti kultury téměř všichni respondenti uvedli, že rozdíly mezi jejich a českou kulturou jsou. Jako nejčastější rozdíl byl uváděn rozdíl v jídle. České jídlo je dle dětí velmi chutné a velmi dobře se mu přizpůsobily, i přes jeho velkou odlišnost.

Jeden respondent české jídlo nemá rád, nezvykl si na něj a prý si na něj asi nikdy nezvykne. Nechutná mu. Chápu, že jídlo v Bulharsku je asi odlišné, ale na každé kuchyni se dá dle mého názoru najít něco, co si člověk oblíbí a je schopen sníst. Další rozdíl se týkal tradic a vztahu k lidem. Někteří zastávají ten názor, že v ČR jsou na sebe lidé zlí, v jiných zemích si pomáhají a mají se rádi. V oblasti kultury mě ještě překvapilo, že pouze dva respondenti dodržují v ČR nějaký zvyk ze své země, u obou šlo o modlitbu, což mě velmi zaujalo a jsem ráda, že si něco ze své vlasti a ze svých zvyků ponechali. Uvedli, že občas si kvůli tomu připadají divně, neví, zda je lidé v tomto chápou. To bylo jediné nepochopení ze strany české populace, jinak se nikdy žádný z respondentů s nepochopením nesetkal, což mě v naší společnosti překvapilo. Zde nesouhlasím s dokumentem Inkluzivní škola (2010, META), který uvádí, že děti – imigranti mají velké problémy se zvyky a tradicemi české společnosti. Dle Matouška (2003), je důležité, aby děti cizinci měly možnost ponechat si své tradice a minulost. Jak uvádí Kajanová, Urban, Davidová (2009), Vietnamci jsou komunitou, která zachovává mnoho tradic. V mém výzkumu se objevili celkem čtyři respondenti vietnamské národnosti a pouze jeden v ČR dodržuje vietnamské tradice.

Další oblastí, na kterou jsem se zaměřila, byla oblast bydlení. Jelikož jsem dělala výzkum v zařízení pro děti – cizince, vyplynulo z výsledků, že všichni respondenti bydlí v tomto zařízení. Většina jich má rodiče v ČR (nejčastěji v Praze), které navštěvují buď každý víkend, nebo dle možností. Jak uvádí Rákozcyová, Trbola (2009), cizinci, kteří směřují do ČR, se nejčastěji usazují v hlavním městě Praha. Někteří rodiče nemají, nebo jim zůstali v zemi původu. Všichni se vždy na návštěvu rodičů těší, jezdí s nimi na výlety, na nákupy. Děti bydlí v zařízení v pokojích po dvou, každý zde má svůj koutek, kde má alespoň trochu soukromí, v zařízení získat soukromí je velmi těžké. Děti mají přesně daný režim dne, který platí pro všechny. Času pro sebe mají minimum. I to je bariérou v jejich integraci, hodně času tráví s dětmi cizí národnosti, a český jazyk si nemají kde zdokonalovat. Dle Kopuleťé (2009), nemají ani potřebu se český jazyk učit.

Oblast sociálních vztahů ukázala, že děti ze zařízení mají mezi sebou pěkné vztahy. I přes rozdílné národnosti si rozumí, pomáhají si a tráví spolu volný čas. Často

se s problémy obrací na rodiče, vychovatele a učitele. Zařízení funguje jako jedna velká rodina, kde i učitel může být kamarádem.

Poslední oblast byla zaměřena na potřeby respondentů. Výsledky ukázaly, že nejčastější potřebou je potřeba být s rodinou. Několik respondentů uvedlo materiální věc, ale přání být doma převažovalo. Polovina respondentů uvedla, že i přesto, že žijí izolovaně v zařízení, jsou se svým životem celkem spokojeni. K potřebám jsem přiřadila i otázky týkající se přání dětí - imigrantů. Přání se týkala budoucích povolání, která se od sebe hodně lišila. V odpovědích se objevil počítačový programátor, hasič, kuchař, baletka, malíř a další.

Téměř všechny děti mladší 18 let mají svého opatrovníka, kterému důvěřují. Dle mého názoru je důvěra mezi dítětem a opatrovníkem velmi důležitá, on je ten, který dítěti pomáhá. Jak uvádí Khollová, et al. (2010), opatrovník chrání práva dítěte.

Z doplňujícího dotazníku bylo zjištěno, že děti touží být nejčastěji s rodinou a mají velký strach, že už ji nikdy neuvidí, bojí se, co bude dál. Chybí jim volnost. Omezení dětí spatřuji v tom, že jsou v zařízení pod stálým dohledem, což může bránit v jejich integraci. Zde souhlasím s Khollovou, et al. (2010), která uvádí, že v zařízení je velmi omezena jejich svoboda a neexistuje, aby dítě zařízení opustilo. Pokud jde o národnosti, tak v zařízení převažovaly děti vietnamského původu. Dle Rákoczyové, Trboly (2009), jsou nejvýznamnějšími zdrojovými zeměmi migrace do ČR Vietnam, Slovensko a Ukrajina.

Děti - imigranti, ale i ostatní děti ze zařízení, budou čelit po odchodu ze zařízení mnohým překážkám (získání práce, bydlení, apod.), které nebude lehké překonat. Dle Harasimowicze (2008), je důležité s touto problematikou seznamovat veřejnost. I na té záležitosti, jak se cizinci do společnosti začlení. Integrace vyžaduje aktivní přístup všech zúčastněných, jak uvádí i Niessen, Schiebel (2005). Lidé by se měli snažit cizincům pomoci. Ztotožňuji se s tvrzením Hradečné (2007), že jsou i lidé, kteří by pro cizince požadovali přísnější podmínky pro život v dané zemi.

Sociometrický test se skládal z šesti otázek, které byly zaměřeny na vztah studentů ke spolužákům jiné národnosti. Čtyři otázky byly pozitivní, dvě negativní. Každý cizinec se v nějaké odpovědi objevil. U všech cizinců převažovaly odpovědi

pozitivní, pouze jeden získal dvě negativa, ostatní maximálně po jednom. Byla jsem velmi překvapená, jak výsledky dopadly. Výsledky ukázaly, že děti cizinci se začleněním mezi vrstevníky žádný problém nemají. Vyplynulo z nich, že děti cizinci jsou ve školách zapojeny mezi ostatní. Nejsou odstrkovány, ani nijak izolovány. Jak uvádí Soudková, Soudek (2008), pro integraci je důležité, aby se jí přizpůsobili jak cizinci, tak společnost, která cizince přijímá. Určitě zde hraje velkou roli znalost českého jazyka. Ta jim umožňuje se lépe mezi spolužáky i ostatní společnost začlenit. Jak uvádí Rákoczyová, Trbola (2009), je dobré, že české děti ve škole získají informace o jiných kulturách a porozumí jim. Souhlasím s Cílkovou, Schonarovou (2007), že děti, které navštěvují třídu společně s dětmi jiné národnosti, nemají takové rasistické a xenofobní názory, jako děti jiné. I u otázek, které byly kladně zaměřeny (např. Kdo ve vaší třídě má nejlepší nápady, s kým je největší legrace?), se děti cizinci v odpovědích objevovaly velmi často, na rozdíl od některých českých dětí. Zde nesouhlasím s Marešem (1999), který uvádí, že kulturní a jazykové odlišnosti minorit je vylučují z účasti na běžném životě společnosti. Na základě výsledků sociometrického testu lze uvést předpoklad, že původ dětí není překážkou v komunikaci s ostatními. Tento předpoklad by bylo možné ověřit v rámci kvantitativního výzkumu.

Navržené hypotézy:

Hypotéza č. 1: Český jazyk není bariérou v integraci dětí - imigrantů do společnosti.

Hypotéza č. 2: Rodina je pro děti - imigranty prioritou.

Hypotéza č. 3: Děti – imigranti nedodržují v ČR zvyky ze země původu.

6 Závěr

V diplomové práci jsem chtěla poukázat na integraci dětí - azylantů a imigrantů žijících v České republice a její možné překážky, neboť cizinci v České republice byli, jsou a vždy budou a je potřeba s nimi vycházet a umožnit jim začlenit se a začít nový život.

Výsledky jsem zpracovala formou případových studií. Integraci jsem si pro potřeby realizace výzkumu rozdělila do pěti oblastí (jazyk, kultura, bydlení, sociální vztahy, potřeby). V těchto oblastech jsem zjišťovala překážky, které brání integraci dětí – imigrantů do společnosti. Další samostatnou oblast tvořil doplňující dotazník, který navrhl doc. PhDr. Kovařík a Prof. Dunovský.

V oblasti jazyka se ukázalo, že děti cizinci komunikují převážně českým jazykem, který se naučily od svých rodičů, výjimečně v zařízení pro zajištění cizinců. Nejčastějším problémem v této oblasti je psaní (pravopis). Jsem si vědoma možného zkreslení výsledků v této oblasti, neboť respondenti byli vybráni dle schopnosti dorozumět se českým jazykem.

V oblasti kultury se ukázalo, že málokterý respondent dodržuje v České republice zvyky z původní země, i když tu možnost má. Zvyky a tradice jsou v každé zemi odlišné, ale ani to není překážkou v integraci dětí – cizinců.

Pokud jde o oblast bydlení, všichni respondenti bydlí v zařízení pro děti – cizince. Domů, pokud domov mají, jezdí pouze na víkendy nebo dle možností rodičů. Až na dva respondenty se všem doma líbí.

V oblasti sociálních vztahů se ukázalo, že pokud respondenti potřebují s něčím pomoci, např. s učením, které je nejčastějším problémem, obracejí se převážně na učitele a vychovatele, ale také na kamarády a rodiče.

V poslední oblasti, a to oblasti potřeb, se ukázalo, že nejčastější potřebou je být s rodinou a potřeba získat větší volnost. V zařízení jsou děti pod stálým dohledem, což si myslím, že je velkou překážkou v jejich integraci.

Z doplňujícího dotazníku pro děti vyplynulo, že respondenti mají největší strach z toho, že už nikdy neuvidí svou rodinu, naopak se nejvíce těší na víkendy strávené

s rodinou a na odchod ze zařízení. Je možné uvést, že respondenti berou zařízení jako bariéru, která jim brání v jejich integraci do většinové společnosti a bere jim jejich volnost.

Cílem této práce bylo zjistit překážky, které brání integraci dětí azylantů a imigrantů do společnosti. Domnívám se, že cíl práce byl splněn. Práce objasňuje, s čím se děti – imigranti v České republice sžily, a s čím stále bojují. Ukazuje, jak se dětem v nové zemi žije a co by rády změnily.

Na základě výsledků sociometrického testu lze uvést předpoklad, že původ dětí není překážkou v komunikaci s ostatními.

Ke zlepšení integrace těchto dětí ve školách by bylo vhodné více se zaměřit na individuální plány. Každý je originál a potřebuje pomoci s něčím jiným. Pokud jde o začlenění se do běžné společnosti, bylo by potřeba zvýšit informovanost veřejnosti o této problematice. Bylo by dobré zaměřit se i na přednášky na školách, kde se o národnostech, jejich kultuře a tradicích dle mého názoru učí málo.

Díky této práci jsem si uvědomila, jak to mají nově přicházející cizinci, hlavně pak jejich děti, těžké. Je důležité vzájemně si pomáhat a vycházet spolu.

Práce poslouží jako podklad pro případný kvantitativní výzkum, ale je vhodná i pro občany ČR, kteří se o dané problematice dozvědí více. Pro mne samotnou byla práce velmi přínosná, neboť jsem se při získávání dat seznámila s danou problematikou hlouběji a poznala jsem zařízení, kde děti - imigranti žijí. Dozvěděla jsem se, že hodně cizinců, přicházejících do ČR, jsou nezletilí bez doprovodu, kteří v nové zemi nemají mnohdy nikoho, na koho by se mohli obrátit, proto je důležité, aby se o této problematice dozvěděla společnost a pomohla jim se integrovat nebo jim alespoň integraci ulehčila.

7 Seznam použité literatury

1. BAJER, P. Počet udělených azylů se neustále zvyšuje, říká zástupce ministerstva vnitra. *Sociální práce: Sociální práce s imigranty* [online]. 2007, č. 2 [cit. 2011-01-11]. Dostupný z: <<http://www.socialniproce.cz/soubory/sp-2007-2-090221134002.pdf>>. ISSN 1213-6204.
2. BOBYSUDOVÁ, I., HERNANDEZOVÁ, P. J. *Foreigners and the education in the Czech republic*. Praha: Organizace pro pomoc uprchlíkům, 2005. 47 p.
3. BRNULA, P. *Sociálna práca so žiadateľmi o azyl a azylantmi*. 1. vyd., Prešov: Akcent print, 2008. 88 s. ISBN 978-80-89295-10-4.
4. BUDILOVÁ, L., HIRT, T. *Policista v multikulturním prostředí: Informační manuál POLICIE ČR*. Praha: MVČR a Člověk v tísni, 2005. 100s. ISBN 80-903510-1-8.
5. CÍLKOVÁ, E., SCHONEROVÁ, P. *Náměty pro multikulturní výchovu – Poznáváme jiné národy*. 1. vyd., Praha: Portál, 2007. 68 s. ISBN 978-80-7367-238-6.
6. CUTTS, M., et al. *The state of the worlds refugees 2000: fifty years of humanitarian action*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press, 2000. 339 p.
7. ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P., BÍLKOVÁ, V., et al. *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2006. 239 s. ISBN 80-85889-79-X.
8. Český statistický úřad. *Cizinci v České republice*. Praha: Český statistický úřad, 2009. 239 s. ISBN 978-80-250-1993-1.
9. Český statistický úřad. *Život cizinců v ČR*. Praha: Český statistický úřad, 2007. 68s. ISBN 978-80-250-1548-3.
10. Český statistický úřad. *Český statistický úřad* [online]. 2011 [cit. 2011-03-02]. Počet cizinců v ČR. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu>.
11. DANIEL, M. Migrace a ČR. *Přes* [online]. 2007, roč. 4, č. 12, [cit. 2011-02-19]. Dostupný z: <http://pres.nesehnuti.cz/pres_12.pdf>. ISSN 1801-0296.

12. DVOŘÁKOVÁ, J. *Metody sociální práce s imigranty, azylanty a jejich dětmi*. 1. vyd., Praha: Triton, 2008. 365 s. ISBN 978-80-7387-097-3.
13. Eurydice. *Integrating Immigrant Children into School in Europe*. Brussels: Eurydice, 2004. 100 p. ISBN 2-87116-376-6.
14. Evropská migrační síť. *Studie EMN o nezletilých bez doprovodu v ČR*. 1. vyd., Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2010. 56 s. ISBN 978-80-254-8194-3.
15. EXNEROVÁ, J. Uprchlíctví a migrace: nové výzvy pro UNHCR. *Přes*, 2006, roč. 3, č. 7, s. 11-12. ISSN 1214-9640.
16. GABURA, J. *Sociálne poradenstvo*. 1.vyd., Bratislava: Občianske združenie Sociálna práca, 2005. 222 s. ISBN 80-89185-10-X.
17. HARASIMOWICZ, M. Cizinec zůstane cizincem: Migranti z členských zemí EU v České republice. *Přes*, 2008, roč. 5, č. 15, s. 17-18. ISSN 1214-9640.
18. HENDRIKS, M. *Sociální práce a uprchlíci*. Praha: Hogeschool de Horst, 1996. 45 s.
19. HOSKOVCOVÁ, S. *Psychosociální intervence*. 1. vyd., Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2009. 184 s. ISBN 978-80-246-1626-1.
20. HRADEČNÁ, P. Azylová politika České republiky. *Přes*, 2007, roč. 4, č. 11, s. 13-15. ISSN 1214-9640.
21. *Informatorium Booklet for Foreign Nationals Czech republic*. 1 st ed. Prague: Ministry of the interior of the Czech republic, 2009. 102 p. ISBN 978-80-254-5998-0.
22. *Inkluzivní škola.cz: META* [online]. 2.7.2010 [cit. 2011-02-15]. Sociokulturní odlišnost. Dostupné z <<http://www.inkluzivniskola.cz/kdo-odkud-prichazi-do-cr/sociokulturni-odlisnost>>.
23. *Inkluzivní škola.cz: META* [online]. 2.7.2010 [cit. 2011-02-15]. Informace. Dostupné z: <<http://www.inkluzivniskola.cz/kdo-odkud-prichazi-do-cr/informace>>.
24. *Inkluzivní škola.cz: META* [online]. 16.12.2009 [cit. 2011-01-21]. Bariéry cizinců na české škole. Dostupné z: <<http://www.inkluzivniskola.cz/kdo-jsou-nove-prichozi/bariery-cizincu-na-ceske-skole>>.

25. *Inkluzivní škola.cz: META* [online]. 14.12.2009 [cit. 2011-01-21]. Individuální faktory bránící integraci. Dostupné z: <<http://www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/individualni-faktory-branici-integraci>>.
26. *Inkluzivní škola.cz: META* [online]. 4.6.2010 [cit. 2011-01-21]. Jazyková bariéra. Dostupné z: <<http://www.inkluzivniskola.cz/kdo-jsou-nove-prichozi/zakladni-bariery>>.
27. *Inkluzivní škola.cz: META* [online]. 3.6.2010 [cit. 2011-03-02]. Počty cizinců na školách. Dostupné z: <<http://www.inkluzivniskola.cz/kdo-jsou-nove-prichozi/pocty-cizincu-na-skolach>>.
28. JANKŮ, L. Pevnost Evropa: Práva uprchlíků připlouvajících do EU po Středomoří. *Přes*, 2009, roč. 6, č. 19, s. 4-6. ISSN 1214-9640.
29. JELLOUN, B. T. *Tati, co je to rasismus?* Praha: Dauphin, 2004. 67 s. ISBN 80-7272-049-X.
30. JEŘÁBKOVÁ, Z. *Migraceonline.cz* [online]. 16.12.2010 [cit. 2011-02-21]. Zajišťování nezletilých dětí v ČR. Dostupné z: <<http://migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2270189>>.
31. JIRASOVÁ, M., POSPÍŠIL, M., SULITKA, A. Národnostní menšiny v ČR. In: *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 2008. s. 89-122. ISBN 978-80-7367-182-2.
32. KAJANOVÁ, A., URBAN, D., DAVIDOVÁ, E., et al. *Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami*. 1. vyd., České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2009. 104 s. ISBN 978-80-7394-181-9.
33. KHOLLOVÁ, P. *Český helsinský výbor* [online]. 2009 [cit. 2011-02-21]. Nezletilí cizinci bez doprovodu. Dostupné z: <<http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2010051401>>.
34. KHOLLOVÁ, P., et al. *Můj život v České republice: Průvodce pro nezletilé bez doprovodu*. 2. vyd., Praha: Nadace rozvoje občanské společnosti, 2010.

35. KOPULETÁ, G. *Analýza: Postavení a ochrana nezletilých cizinců bez doprovodu v české republice*. Praha: Organizace pro pomoc uprchlíkům, 2009.
36. KOVALEVA, S. Den uprchlíků. *Přes*, 2006, roč. 3, č. 8, s. 19. ISSN 1214-9640.
37. KREJČÍŘ, P., et al. *Vítejte v České republice*. 4. vyd., 2010.
38. KREJSOVÁ, H. Jak se dětem - cizincům daří začleňovat do kolektivu v našich školách? Jak je české děti berou? *Informatorium*, 2010, č. 10, s. 8-11. ISSN 1210-7506.
39. KRCHOVÁ, A., VÍZNEROVÁ, H. *Diskriminace azylantů a azylantek v ČR z genderové perspektivy*. Praha: Evropská kontaktní skupina v České republice, 2008. ISBN 978-80-254-2035-5.
40. KYSUČAN, L. Historie uprchlictví – díl 1. : Migrace a uprchlictví v dějinách. *Přes*, 2006, roč. 3, č. 6, s. 22-24. ISSN 1214-9640.
41. LOGGER, C., PAULSEN, N., ROTHFUSZ, J. *Integration of immigrants and refugees towards citizenship in a democratic society*. Netherlands: Rijksuniversiteit Groningen, 2006. 238 p.
42. MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vyd., Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1999. 248 s. ISBN 80-85850-61-3.
43. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. 2. vyd., *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.
44. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd., Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.
45. MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. 1. vyd., Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
46. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. 2006 [cit. 2011-02-19]. Integrace cizinců. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/integrace-cizincu>>.
47. Ministerstvo vnitra. *Azyl a migrace* [online]. 2008 [cit. 2011-02-19]. Imigrace. Dostupné z: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/migrace.html#fenomen>>.

48. Ministerstvo vnitra. *Ministerstvo vnitra* [online]. 2010 [cit. 2010-12-23]. Azyl, migrace a integrace. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/clanek/integrace.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>>.
49. Ministerstvo vnitra. *Ministerstvo vnitra* [online]. 2005 [cit. 2010-12-23]. Azyl a migrace. Dostupné z: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/integrace.html>>.
50. Ministerstvo vnitra. *Portál veřejné správy České republiky* [online]. 2003-2011 [cit. 2011-03-05]. 561/2004 Sb. školský zákon. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/_s.155/701?l=561/2004>. (a)
51. Ministerstvo vnitra. *Portál veřejné správy České republiky* [online]. 2003-2011 [cit. 2011-03-05]. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_p=2&PC_8411_l=326/1999&PC_8411_ps=10#10821>.
- (b)
52. MOJŽÍŠOVÁ, A. *Kapitoly sociální práce v praxi*. 1. vyd., České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2008. 139 s. ISBN 978-80-7394-074-4.
53. MOLEK, P. *Právní pojem „pronásledování“ v souvislostech evropského azylového práva*. 1. vyd., Praha: C. H. Beck, 2010. 192 s. ISBN 978-80-7400-164-2.
54. Multikulturní centrum Praha. *Migraceonline.cz* [online]. 2003 [cit. 2011-02-15]. Integrace. Dostupné z: <<http://www.migraceonline.cz/temata/integrace/>>.
55. NAVRÁTIL, P., et al. *Romové v české společnosti*. 1. vyd., Praha: Portál, 2003. 224 s. ISBN 80-7178-741-8.
56. NIESSEN, J., SCHIBEL, Y. *Příručka o integraci*. 1. vyd., Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005. 84 s. ISBN 80-86878-24-4.
57. NIKOLAI, T. *Varianty* [online]. 2008 [cit. 2011-02-03]. Co je interkulturní vzdělávání?. Dostupné z: <<http://www.varianty.cz/index.php?id=7>>.

58. OPU. *Organizace pro pomoc uprchlíkům* [online]. 2010 [cit. 2011-02-21]. Nezletilí bez doprovodu. Dostupné z: <<http://www.opu.cz/cz/co-nabizime/socialni-poradenstvi-a-integrace/nezletili-bez-doprovodu/>>.
59. OSN. Vysoký komisariát pro uprchlíky. *The state of the worlds refugees 2006: Human displacement in the new millenium*. First edition. Oxford: Oxford University Press, 2006. 237 p.
60. PŘÍVRATSKÝ, V., TEODORIDIS, V., VANČATA, V. *Základní kulturní a sociální mechanismy významné pro úspěšnou integraci žáků a studentů se specifickými potřebami*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2010. 202 s. ISBN 978-80-7290-426-6.
61. RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. 1. vyd., Praha: Sociologické nakladatelství, 2009. 309 s. ISBN 978-80-7419-023-0.
62. RUTTER, J. *Working with Refugee Children*. 1st. ed. York: Joseph Rountree Foundation, 2003. 68 p. ISBN 1-85935-138-7.
63. SARTORI, G. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci*. 1. vyd., Praha: Dokořán, 2005. 134 s. ISBN 80-7363-022-2.
64. SIROVÁTKA, T. *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice*. 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2002. 355 s. ISBN 80-210-2791-6.
65. SOUDKOVÁ, V., SOUDEK, T. *Bariéry mezi námi očima cizinců*. 1. vyd., Praha: European Training and Consulting, 2008. 79 s.
66. ŠÍŠKOVÁ, T. Situace národnostních menšin. In: *Výchova k toleranci a proti rasismu*. Praha: Portál, 2008. s. 88. ISBN 978-80-7367-182-2.
67. THACKER, J., STRUDWICK, D., BABBEDGE, E. *Educating children with emotional and behavioural difficulties: inclusive practice in mainstream schools*. 1. st ed. London: Routledge, 2002. 154 p.
68. TOLLAROVÁ, B. Státní integrační program pro azylanty (I. část). *Přes*, 2006, roč. 3, č. 6, s. 17. ISSN 1214-9640.
69. UNHCR. *UNHCR* [online]. 2001-2009 [cit. 2010-12-23]. Uprchlíci v České republice. Dostupné z: <<http://www.unhcr.cz/uprchlicir/?cid=508#kdo>>.

70. UNHCR. *Program nezletilí bez doprovodu v Evropě: Vhodné postupy*. 3. vyd. 2004. 45 s.
71. UNHCR. *Vítejte v Evropě*. Praha: Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, 2008. 99 s.
72. VLČKOVÁ, A. *Zákon o pobytu cizinců na území České republiky*. 1. vyd., Praha: Eurounion, 2003. 416 s. ISBN 80-7317-024-8.
73. WATTERS, CH. *Refugee children*. London: Routledge, 2008. 214 p. ISBN 978-0-415-38306-6.
74. Zařízení pro děti-cizince, diagnostický ústav, dětský domov se školou, výchovný ústav, středisko výchovné péče, základní a praktická škola. *Zařízení pro děti-cizince, diagnostický ústav, dětský domov se školou, výchovný ústav, středisko výchovné péče, základní a praktická škola* [online]. 2007 [cit. 2010-12-18]. Naše zařízení. Dostupné z: <http://www.ddc.cz/index.php?menu=nase_zarizeni#charakteristika_zarizeni>.
75. ZÁŠKODNÁ, H. *Společenské minority a sociální práce*. 1. vyd., České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2000. 120 s. ISBN 80-7040-408-6.
76. ŽILOVÁ, A. *Úvod do teórie sociálnej práce*. 1. vyd., Badín: Mentor, 2005. 130 s. ISBN 80-968932-1-1.

8 Klíčová slova

- ❖ Azylant
- ❖ Dítě
- ❖ Imigrant
- ❖ Integrace
- ❖ Nezletilý bez doprovodu

9 Přílohy

Příloha č. 1:

Rozhovor pro děti - imigranty

Příloha č. 2:

Sociometrický test

Příloha č. 3:

Přehled NNO pro cizince

Příloha č. 1: Rozhovor pro děti - imigranty

Pohlaví.....

Věk.....

Národnost.....

Jazyk

1. Jak se dorozumíváš s ostatními dětmi ve třídě?

.....

2. Najdeš vždy vhodné slovo pro vyjádření toho, co chceš?

.....

3. Když chceš vyjádřit něco složitého, jakou řeč používáš?(svou mateřštinu či češtinu)?

.....

4. Jakou řečí hovoříš doma?

.....

5. Umí rodiče česky?

.....

6. Jak si se naučil česky?

.....

7. Umíš česky nebo ti něco z češtiny dělá problémy?

.....

8. Co z češtiny ti dělá nejvíce problémy?

.....

9. Kdybys měl/a zhodnotit svůj poslech, co bys zaškrtl/a?

Výborný

Dobry

Průměrný

Slabý

10. Kdybys měl/a zhodnotit svou mluvu, co bys zaškrtl/a?

Výborný

Dobry

Průměrný

Slabý

11. Co by dle tvého názoru napomohlo tomu, abys uměl/a lépe mluvit českým jazykem?

.....
12. Kdybys měl/a zhodnotit své čtení, co bys zaškrtl/a?

- Výborný
- Dobry
- Průměrný
- Slabý

13. Co by pomohlo zlepšit tvé čtení?

.....
14. Kdybys měl/a zhodnotit své psaní, co bys zaškrtl/a?

- Výborný
- Dobry
- Průměrný
- Slabý

15. Co by se muselo stát, aby jsi se zlepšil/a v psaní?

.....
Kultura

16. Jsou nějaké rozdíly mezi českou a vaší kulturou?

.....
17. Co považuješ za největší rozdíl mezi těmito kulturami?

.....
18. Co dle tebe vede často ke vzniku nedorozumění?

.....
19. Jaké české zvyky ti dělají největší problém?

.....
20. Jaké zvyky z vaší kultury dodržuješ v české společnosti?

.....
21. Je pro tebe těžké dodržovat vaše zvyky v české společnosti?

.....
22. Máš možnost dodržovat vaše zvyky v ČR?
.....

23. Už jsi se někdy setkal/a s nepochopením svého projevu?

.....

24. Jak ti chutná české jídlo?

.....

25. Je hodně rozdílné od vaší kuchyně?

.....

26. Jak jsi si zvykl/a na českou kuchyni?

.....

27. Máš opatrovníka?

.....

28. Máš k němu důvěru?

.....

29. Můžeš se na něj spolehnout?

.....

30. Proč se na něj můžeš spolehnout?

.....

31. Proč se na něj nemůžeš spolehnout?

.....

32. Doprovází tě někdo na úřad, když potřebuješ?

.....

Bydlení

33. S kým bydlíš?

.....

34. Kde bydlíš?

.....

35. Jak máte velký dům /byt?

.....

36. Máš pokojík sám/sama pro sebe?

.....

37. Líbí se ti doma?

.....

38. Jaký je tvůj režim dne?

.....

39. Kam rád/a chodíš?

.....

40. S kým tam chodíš?

.....

Sociální vztahy

41. Máš nějaké přátele?

.....

42. Můžeš nějaké své přátele vyjmenovat?

.....

43. Pokud bys měl/a potíže, na kolik lidí by ses mohl/a obrátit? (Zkus je spočítat)

.....

44. Důvěřuješ jim?

.....

45. S čím nejčastěji potřebuješ pomoci?

.....

46. Na koho se nejčastěji obracíš?

.....

Potřeby

47. Chybí ti něco?

.....

48. Co ti nejvíce chybí?

.....

49. Co bys chtěl/a, aby bylo jinak?

.....

50. Kdybys měl/a zhodnotit celkovou spokojenost s vlastním životem, co bys zaškrtl/a:
velmi spokojený.....

spíše spokojený.....
ani spokojený, ani nespokojený.....
spíše nespokojený.....
nespokojený.....

51. Máš nějaký tajný sen?

ano

ne

52. Jaký máš tajný sen?

.....

53. Co děláš rád/a?

.....

54. Co děláš nerad/a?

.....

55. Čím by jsi chtěl/a být, až vyrosteš?

.....

56. Jaké povolání se ti nejvíce líbí?

.....

57. Setkal/a jsi se někdy s odmítnutím?

ano

ne

58. V jaké situaci se to stalo?

.....

59. Jak jsi na to reagoval/a?

.....

60. Ublížilo ti to?

ano

ne

Doplňující dotazník pro děti:

1. Kdo myslíš, že tě má na světě nejraději?

.....

2. Máš doma svůj vlastní pokoj?

1. ano - sám pro sebe
2. ano - se sourozencem
3. ne

3. A máš svůj koutek, svůj pracovní stůl a židli?

1. ano
2. ne

4. A teď mi pověz, býváš často nemocný?

1. ano, velmi často
2. ano, ale jen občas
3. ne, jen výjimečně
4. ne - vůbec ne

5. Z čeho máš největší obavy nebo největší strach?

.....

6. A na co se nejvíc těšíš?

.....

7. Jakou řečí se u vás doma mluví?

1. česky
2. slovensky
3. německy
4. vietnamsky
5. romsky
6. polsky
7. španělsky
8. rusky
9. maďarsky
10. anglicky
11. jinak .....

Příloha č. 2: Sociometrický test

Číselný seznam žáků

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	
11.	
12.	
13.	
14.	
15.	
16.	
17.	
18.	
19.	
20.	
21.	
22.	
23.	
24.	
25.	

Otázky na sociometrii

A: První otázka: „Kdo ve vaší třídě má nejlepší nápady, s kým je největší legrace?“

B: Druhá otázka: „S kým ze třídy bys jel (a) nejraději na výlet nebo šel (šla) do kina?“

C: Třetí otázka: „S kým bys určitě nechtěl (a) jet na výlet nebo jít do kina?“

D: Čtvrtá otázka: „Vedle koho bys ve třídě rád seděl?“

E: Pátá otázka: „Vedle koho bys ve třídě určitě nechtěl (a) sedět?“

F: Šestá otázka: „Kdo má ve třídě největší autoritu?“

Odpovědi na otázky (ke každé otázce pište čísla žáků)

Otázka	Čísla vybraných žáků:		
A			
B			
C			
D			
E			
F			

Příloha č. 3: Přehled NNO pro cizince

**PŘEHLED NESTÁTNÍCH NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ (NNO)
POSKYTUJÍCÍCH PORADENSTVÍ CIZINCŮM:**

Hlavní město Praha + Středočeský kraj:

Arcidiecézní charita Praha

Londýnská 44, Praha 2, 120 00

www.charita-adopce.cz

Berkat a KC InBáze

Rumunská 24, 120 00 Praha 2

www.berkat.cz

Centrum pro integraci cizinců (CIC)

Kubelíkova 55, 130 00 Praha 3

www.cicpraha.org

Centrum pro otázky migrace (COM)

Senovážná 2, 110 00 Praha 1

www.migrace.com

META o. s. - Sdružení pro příležitosti mladých migrantů

Poradenské a informační centrum pro mladé migranty (PIC)

Rumunská 29, 120 00 Praha 2

www.meta-os.cz

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU Praha)

Kovářská 4, 190 00 Praha 9, Libeň

www.opu.cz

Poradna pro integraci (PPI)

Senovážná 2, 110 00 Praha 1

www.p-p-i.cz

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva (PPO)

Petrská 29, 110 00 Praha 1

www.poradna-prava.cz

Poradna pro uprchlíky (PPU)

Senovážná ulice 2, 110 00 Praha 1

www.uprchlici.cz

Jihočeský kraj:

Diecézní charita České Budějovice

Kanovická 16/405, 370 01 České Budějovice

www.charitacb.cz

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

Žižkova 1, 370 01 České Budějovice

Jihomoravský kraj:

Diecézní charita Brno

oddělení migrace

Šumavská 33, 602 00 Brno

www.dchbrno.caritas.cz

OPU Brno

Leitnerova 9/682, 602 00 Brno

www.opu.cz

Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)

Mostecká 5, 614 00 Brno

www.soze.cz

Karlovarský kraj:

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

Západní 1407/63, 360 05 Karlovy Vary

Královéhradecký kraj:

Diecézní Charita Hradec Králové

Velké náměstí 37, 500 01 Hradec Králové

www.hk.caritas.cz

Liberecký kraj:

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

v prostorách: ANNOLK

U Nisy 362/6, 460 01 Liberec

Poradna pro dlouhodobě legálně usazené cizince v České Lípě

Farní charita Česká Lípa

Dubická 2189, 470 01 Česká Lípa

www.fchcl.cz

Moravskoslezský kraj:

Poradna pro migranty a uprchlíky Ostrava

Charita Sv. Alexandra

Jeremenkova 8, 703 00 Ostrava – Vítkovice

www.charitasvalexandra.cz

Olomoucký kraj:

Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)

Ostružnická 28, 772 00 Olomouc

www.soze.cz

Pardubický kraj:

Most pro lidská práva

Havlíčkova 1036, 530 02 Pardubice

www.mostlp.org

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

v prostorách: SKP-Centrum

Bělehradská 513, 530 09 Pardubice

Plzeňský kraj:

Diecézní charita Plzeň

Poradna pro cizince a uprchlíky

Cukrovarská 16, 301 00 Plzeň

www.charita.cz/plzen

Občanské sdružení STUDNICE

Krátká 1003/2, 301 17 Plzeň-Město

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

v prostorách: YWAM Plzeň

Boženy Němcové 9, 301 00 Plzeň

Ústecký kraj:

Diecézní charita Litoměřice

Dómské náměstí 10, 412 01 Litoměřice

www.dchltm.cz

O.s. východních Slovanů OBERIG

Informační a vzdělávací středisko

„Slovanský dům“, Horova 8, Ústí nad Labem - město

www.oberig.cz

Komunitní centrum PPI Ústí nad Labem

Horova 6, 400 01 Ústí nad Labem

www.multikulturnicentrum.cz

Kraj Vysočina:

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

v prostorách: Sdružení na podporu mezinárodního přátelství „Slunce“

třída Legionářů 15, 586 01 Jihlava

Občanská poradna Jihlava

Žižkova 13, 586 01 Jihlava

Občanská poradna Třebíč

Dreuschuchova 17, 674 01 Třebíč

Zlínský kraj:

ARGO, Společnost dobré vůle, Zlín

Tř. T. Batí 1276/24, 760 01 Zlín

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)

v prostorách: Obchodní centrum Zlín, Areál Svitů, budova 16/3 u nádraží UAN, 760 01 Zlín

Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)

2. května 2385, 760 01 Zlín

www.soze.cz